

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÖMÜR KURT

KİTAP TAMİRCİSİ

Resimleyen: Ahmet Uzun

2. Baskı

Kitap Hastalıkları Hastanesi'nden emekli olan Muhsin Dede'ye bir gün fena hâlde dağılmış el yazması bir kitap getirirler. Kitabı tamir ettikçe birbirinden özel öykülerle, haritalarla ve geçmişe ait notlarla karşılaşan yaşlı tamirci, kendini bir anda kitapla konuşurken bulur. Kitabı tamir ettikçe de eşilen dağların, kurutulan derelerin, kesilen ağaçların, kirlenen denizlerin, betonlaşan şehirlerin de iyileşeceğine inanmaya başlar.

*“Biliyor musun? Şimdiki şehirler de tıpkı senin gibi darmadağın.
Her yerde soğuk yüzlü binalar var. Ağaçları, hayvanları,
hatta insanları bile görebilmek çok güç artık.
Şehirler büyüdüğüne insanlar küçüldü.”*

Ömür Kurt bu kitapta gerçeğe masalı buluştururken,
Türkçenin zenginliğinden yararlanıyor,
edebiyatımıza yeni bir soluk getiriyor.

Doğan Egmont

ISBN 978-625-416-079-0

9 786050 986921

seri no: 44319

Tavsiye
Edilen
KDV'siz
Satış
Fiyatı

₺ 29

KİTAP TAMİRCİSİ

Kitap Tamircisi

Yazan: Ömür Kurt

Kapak ve iç resimler: Ahmet Uzun

© 2021 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Tüm hakları saklıdır.

Adres: 19 Mayıs Cad. Golden Plaza No: 3 Kat: 10 Şişli 34360 İstanbul

Tel: (0212) 373 77 00

www.de.com.tr

Her 2.000 adet, bir baskı olarak kabul edilmektedir.

2. Baskı: İstanbul, 2021

ISBN: 978-625-416-079-0

Sertifika no: 44919

Yayına hazırlayan: Keriman Güldiken

Kapak tasarımı: Serkan Yolcu

Grafik uygulama: Havva Alp

Basım yeri: Optimum Basım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1 Küçükçekmece 34295 İstanbul

Tel: (0212) 463 71 25

Sertifika no: 41707

Toplu sipariş için tel: (0212) 373 77 44 **E-posta:** satis@de.com.tr

ÖMÜR KURT

KİTAP TAMİRCİSİ

Resimleyen: Ahmet Uzun

Doğan Egmont

Okumak gelecektir

www.de.com.tr

*Eski koltukların söküklerini dikip,
çürümeye yüz tutmuş antika mobilyaları onaran
ve eşyalara yeniden ruh veren
babama...*

KİTAP TAMİRCİSİ

Marmara Denizi'nin kıyısında, tarihi binlerce yıl öncesine uzanan bir köy vardı. Aslında şimdilerde buraya köy demek çok zordu ama bir zamanlar köydü burası. Yeşili bol bir yer olduğundan Yeşilköy demişlerdi adına. İçinden bahar sularıyla coşan dereler geçer, papatyalı kırlarında koyunlar keçiler otlar, dik yamaçlarında çocuklar uçurtma uçururdu. Ancak bu köy zaman içinde çehre değiştirdi. Köylüler peşi sıra şehre taşınmaya başlayınca, bir zamanlar şenlik içindeki köye ıssızlık çöktü. Ne de olsa giden her insan, ardında ıssızlık bırakır. O ıssızlık, boş evlerin bahçelerinde heyecansız bir hâlde dolanır... Yeşilköy'ün hâli de işte böyleydi.

Yıllar içinde şehir büyüyüp genişledi, ta Yeşilköy'ün sınırına kadar dayandı. Sonra büyük balığın küçüğü yutması gibi, bu köyü de içine aldı. Yeşilköy'ün şehre katılması gönüllü değil, zorunlu olmuştu. Peşi sıra üreyen binalar Yeşilköy'ün içine kadar girmişti. Böylece köy, yeniden kalabalıklaşmaya başladı. Sonra yetkililer “Buranın köylüğü filan kalmadı, epeyce büyüdü. Artık bir ilçedir burası” dediler.

Köyün tarihini bilmeyenler için hiçbir anlam ifade etmemişti bu söz. Oysa çocukluğu burada geçmiş olanlar için, çocukluk anılarının tarihe karıştığını haber veriyordu. Köydeki kalabalık arttıkça, anılar azalmıştı.

Yeşilköy'de Muhsin Dede adında ihtiyar bir kitap tamircisi yaşıyordu. Neredeyse bütün hayatı burada geçmişti. Atalarından kalan eski bir evde yaşıyor, sakin bir hayat sürüyordu. Bütün gün kitap tamir ediyor, okuyor, onu ziyarete gelenlerle doyumsuz sohbetler ediyordu. Bölgedeki tek kitap tamircisi oydu. Yöre halkı eskiyen, yıpranan, dikişleri atan kitapları ona getirir, o da çok cüzi* bir miktar karşılığında onları tamir ederdi. Ayrıca nadir bulunan pek çok kitaba onun dükkânında rastlamak da

* Cüzi: Az, azıcık, pek az.

mümkündü. Çünkü o, aynı zamanda sahaftı* ve tam bir kitap kurduydü.

Muhsin Dede hayatını işte böyle kazanıyordu. Bu mesleği İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Kitap Hastalıkları Hastanesi'nde** öğrenmişti. Üniversitede öğrenciyken sürekli gidip geldiği bu kütüphanede kitap tamir edildiğini görünce çok heyecanlanmış, kendini bir zaman sonra bu mesleği yaparken bulmuştu. Bu hastanede kitap ciltleri yapmış, kitap sayfalarını düzeltmiş, kitap kurtlarının yediği sayfaları onarmıştı. Yıllarca emek verdiği bu mesleği bırakamamış, köyüne döndüğünde de ailesinden kalan evi bir sahafa çevirip eski kitapları tamir etmeyi sürdürmüştü. Burada yalnız başına yaşıyordu ama kendisini hiç yalnız hissetmiyordu. Dükkândaki binlerce kitap, ona arkadaşlık ediyordu. Ara sıra dükkâna gelip giden insanlarla ve ona can yoldaşlığı yapan kedisiyle güzel bir hayat sürüyordu. Yaşı epey ilerlemişti ve artık gözleri pek iyi görmüyordu. Eski-den bir günde en az beş kitap tamir edebilirken artık

* Sahaf: Genellikle eski kitapları alıp satan kitapçı.

** Kitap hastanesi: Türkiye'nin ilk 'Kitap Hastalıkları Hastanesi' İstanbul'daki Süleymaniye Kütüphanesi'nin bünyesinde 1962 yılında kurulmuştur. Kitap cildi ve tamiri konusunda uzmanlaşmış kişilerin hizmet verdiği 'Cilt ve Patoloji Servisi'nde tamire muhtaç, özellikle çeşitli kitap kurtları tarafından dantel hâline getirilmiş, çeşitli sebeplerle dağılmış, kırılmış, yırtılmış, kirlenmiş, solmaya yüz tutmuş eserlerin yaprakları özenle onarılıyor ve kitaplar tedavi ediliyordu.

bu sayı sadece bire düşmüştü. Zaten tamir edilmek için getirilen kitapların sayısı da epey azalmıştı, artık eskisi kadar çok işi olmuyordu. Yine de Muhsin Dede günlük harçlığını çıkarabiliyor, kazandığı parayla geçinip gidiyordu. Fazlasına da ihtiyaç duymuyordu.

Yaşlı tamirci, her gün ama her gün erkenden kalkar, işinin başına otururdu. Özenli bir insandı. Bu işi sevgiyle yapardı.

Bir gün ona fena hâlde dağılmış, neredeyse parçalanmaya yüz tutmuş bir kitap getirdiler. Kitabın durumu hiç iyi değildi. Sayfaları birbirine karışmış, kırışmış, buruşmuştu. Darmadağın görünüyordu. Düzelmesi zaman alacaktı. Muhsin Dede, kir pas içindeki kitaba bakıp, “Seni ne kadar da hırpalamışlar böyle!” dedi üzümlere. Bir kelebek kanadını andıran kitap kapağını incitmeden araladı ama kapak sonuna kadar açılmadı. Görebildiği kadarıyla, sayfalara şöyle bir baktı. Kitabın eski bir el yazması olduğuna hükmetti.

O güne dek yüzlercesini tamir etmesine karşın ilk kez böyle bir kitapla karşılaşmıştı. Kitabın üzerinde parmaklarını gezdirdi. Göz ucuyla, kırışan haritalardaki çöken dağlara, dağılan ovalara, yıpranan şehirlere baktı.

Sonra başını pencereye çevirdi. Baktığı yerden, gri betonlarla kaplı bir şehir görünüyordu. Pencerenin çerçevesine sığmayan bu görüntü onu ürküttü. Ne de olsa bir zamanlar bu pencereden bakınca yemyeşil bir dağ görürdü. Şehir kuruldukça dağ, ince hastalığa yakalanmış gibi cansızlaştı, zamanla da yok oldu. Kitabın bu hâlini dağın kaderine benzetti.

Ağır bir hastayı yatağa yatırır gibi usulca bıraktı kitabı masaya... “Birazcık dayan!” dedi, “seni iyileştireceğim...”

Birinci bölüm

DAĞLAR

Muhsin Dede, seksen yıllık ömrünü taşıyan başını öne eğip kitaba bakınca, hırpalanmış bir dünya gördü. Gün yüzünün* sararttığı kitabın sayfaları dar-madağındı. Ellerini bir serçe ürkekliliğiyle ona doğru uzattı. Bir kez daha kapağı yavaşça tutup kaldırdı ve sonuna kadar açmayı denedi. Kitabın sırtındaki** ağırlı sesi işitince durdu. Açabildiği aralığa bir ayraç koydu.

Yıllarca açılmamış bu kapak, kaskatı kesilmişti. Her yanı toz toprak içindeydi. Belki bir sandığın dibinden çıkmıştı, belki tavan arasından, belki de eski bir gömüden. Kitap küf kokuyordu.

* Gün yüzü: Anadolu deyimi ile gündüz, aydınlık.

** Kitap sırtı: Dikilmiş veya ciltlenmiş kitaplarda dikişin bulunduğu bölüm.

Muhsin Dede derince bir nefes aldı, ciğerlerine doldurduğu havayı bir üfürükle kitabın üzerine saçtı. Küçük bir toz bulutu havalandı, sonra hafifçe dağılıp gözden kayboldu.

“Ah,” dedi, “işte şu tozlar... Biliyor musun güzel kitap, bu tozlar hiçbir yere kaybolmaz. Bir yerden kalkar, gider başka bir yere konarlar. Onlar aslında hiç gitmez, hep buradadırlar.”

Eline bir büyüteç alıp kapaktaki kılcal çizikleri, yarıkları, küfleri ve zedelenmiş yerleri inceledi. Bir arkeolog gibi yavaş, ürkek ve dikkatliydi. Kitabın yüzeyinde biriken tozları kuş tüyü bir fırçayla süpürdü. Toz zerrecikleri, yağmurunu unutmuş bulut gibi yükselip hafifçe dağılınca, kitabın kapağında, altın varakla* süslenip cilalanmış bir yazı açığa çıktı. Kitap Tamircisi gülümsedi. Gözlüklerini burnunun ucuna indirip yazıyı okudu:

Pusulasız Bir Gezginin Düş Gören Haritaları!

“Bir yazı ustasının el işi olmalı bu,” dedi. “Şu satırlardaki ince işçiliğe bakılırsa epey cevherli** biriymiş.”

Masanın üzerindeki ahşap kutunun içinden incecik bir kıl fırçası aldı. Harflerin her birini tek tek

* Varak: Altın, gümüş veya başka madenler dövülerek oluşturulan ince, parlak yaprak.

** Cevher: Bir şeyin özü, maya, iyi yetenek.

fırçalamaya başladı. Tozlar dağıldıkça altın varak iyice gün yüzüne çıktı. Kitabın kapağındaki renkli işlemleri de bu esnada fark etti. “Seni nereye atmışlar bunca yıl. Üzerin toz toprak içinde kalmış,” dedi. Sesindeki hayal kırıklığı odada yankılandı.

Sonra kapakta küçücük bir yazı daha fark etti:

Ahlatlı Belturan

Daha önce bu ismi hiç duymamıştı. Acaba kimdi Ahlatlı Belturan? Kitaptan anladığı kadarıyla bir gezgindi ama neden şimdiye dek bu ismi duymamıştı? İyice meraklandı. Arayan gözlerle kapağı incelemeye devam etti. Çiçek, hayvan ve yaprak motiflerinden başka bir şey göremedi.

Kitabın bazı köşelerinde orman yeşili yosunlar üremişti. Etrafa yayılan kesif küf kokusu da baş döndürücüydü. Bir hekimin amansız bir hastalığı keşfe çıkışı gibi büyük bir dikkatle inceliyordu kitabı Muh-sin Dede. Önce hasarı tespit edecek, sonra da yavaş yavaş iyileştirecekti onu.

“Şimdi seni kuru bir bezle sileceğim, üzerindeki kiri pası atacağım,” dedi usulca...

Aslında, onu nemli bir bezle silse bütün yazılar açığa çıkabilirdi ama kapağın zarar görme ihtimali vardı. Bu nedenle kuru bir bez ve fırçayla yavaş yavaş temizlemesi gerekiyordu. Kitabın sırtı yarılma-

sın diye de kapağı sonuna kadar açmaya çekiniyordu. İlk denemesinde duyduğu çatırtılar onu korkutmuştu. Eğer kapak kırılırsa bir tarih yok olabilirdi. İşi zordu.

Parmak uçlarıyla kitabın sırtını yokladı. Cildin* altındaki malzemenin ahşaptan yapıldığını düşünüyordu. “Bu nedenle bu kadar çatırdıyor olmalı! Eğer nemli bir ortamda kalsaydı bu kadar katılaşmazdı. Şimdi onu nemli bir yere koyarsam da içindeki sayfalar zarar görecektir,” dedi kendi kendine. Kitabın her bir parçası ayrı ayrı düşünülmüş, ince ince işlenmişti. Bu yüzden çok dikkatli olmalıydı.

Kitabın kapağını tekrar kaldırdı. Açtığı aralığa bir ayraç** daha koydu. Cildin alışması için yavaş yavaş kaldırıp ayraç biraz daha yükseltiyordu. Kitap yeni yükseltiye alışınca da biraz daha yükseltiyordu.

Bir kez daha denedi. Kitabın sırtından gıcırtilar yükselince Muhsin Dede bir heykel hareketsizliğinde donup kaldı. Ayraç biraz daha yükseltip alışmasını bekledi. Açılabildiği kadarını görünce bir kez daha üzüldü. Çünkü sayfalar tahmin ettiğinden de kötü durumday-

* Cilt: Yaprakları birbirine dikerek veya yapıştırarak kitaplara geçirilen deri, bez veya kâğıtla kaplı kapak.

** Ayraç: Kalın bir sayfayı belirlemek amacıyla kitapların arasına konulan ince, uzun karton parçası.

dı. Büzüşmüş, kırışmış, bozulmuşlardı. Parmaklarıyla kitabın sırtını yokladı. Çatırdayan kısmı el yordamıyla aradı. Cildin alt kısmına doğru bir parçanın kırıldığını o an anladı. Oraya bastırınca kendine geliverdi kitap. Sanki yüzyıllar sonra ilk kez aralanan bir kapı gibi gıcırdayarak sonuna kadar açıldı. Muhsin Dede kan ter içinde kalmıştı. “Oh!” dedi, “açıldın ya, gerisi kolay.”

Kitabın ilk sayfasını çevirince, mavi mürekkeple yazılmış bir yazı fark etti. Gözlüğünü burnunun ucuna indirdi, parmağını yazının üzerine doğru götürüp seslice okudu:

“Gezdim, gördüm, yaşadım. Bu kitabı 1932 senesinde yazmaya başladım.”

Sonra öteki sayfaya baktı. İki köşesi yaprak ve üzüm motifleriyle süslenmiş bir karenin içinde el yazısıyla yazılmış bir yazı daha gördü:

“Dünya hep vardı ama ben yoktum. Bir gün geldim, bu dünyadan oldum.”

Bu cümle Muhsin Dede’yi büyüledi.

Sonra şöyle bir çevirdi parçalanmış sayfaları. Kitabı inceledi. Birbirinden renkli haritalar, desenler, metinler vardı içinde; ama yırtılmış, yıpranmıştı her biri! Haritalardaki dağlar çökmüş, ovalar kırışmış, nehirler yarılmış, tepeler buruşmuştu. Bu darmadağın görüntünün arasında gezindi bir süre. Dünyanın

hâlini gördü bu karmaşanın içinde.

Gözlüklerini çıkardı, eline bir mendil aldı ve alnını sildi. Yerinden doğrulup kalktı. Ağır adımlarla pencereye doğru yürüdü. Dışarıda rüzgâr, yapraksız kalmış bir ağacın dallarını titretiyordu. O ağaç, Muhsin Dede'nin çocukluğuydu. Muhsin Dede küçücük bir çocukken, bir sincap çevikliğinde ağaca tırmanır, irice dallardan birine oturur, bir yandan etrafı izler öte yandan dalından kopardığı kıpkırmızı elmaları yerdi. Ağacın yapraklarının arasından o heybetli dağ görünürdü. Dağa bakınca, kendisinin ne kadar küçük olduğunu düşünürdü.

“Biliyor musun?” dedi başını kitaba doğru çevirip, “çocukken insana her şey büyük görünür. İnsan büyüdükçe de her şey küçülür.”

Dağ da küçülmüştü.

Gözlerini ötelere dikerek, “Bir gün iş makineleri girdi şu dağa. Önce ağaçları kestiler... Bir bir yere uzandı akçamlar, karaçamlar, selviler. Kuşlar uçtu göğe doğru. Sincaplar kaçtı sonra. Ceylanlar, tavşanlar, yılanlar... Ağaçlar kesilip de tepeler çıplak kaldıktan sonra da kazdılar, deldiler, parçaladılar ve büyük büyük binalar kapladı dağın ağırlı sırtını,” dedi.

Buğulu gözlerle ötelere bakarken, “Dağ küçüldü ama şehir büyüdü,” diye söylendi. Yüzünü gönülsüz

bir gülümseme kapladı. “Ben yeniden çocuk mu oldum ne? Şu şehir bana kocaman görünüyor,” deyiverdi.

Muhsin Dede yıllar içinde bir canavar gibi irileşen ve Yeşilköy’ü de içine alan o şehre bakınca ürküyordu. Oysaki çocukluğundaki o heybetli dağ onu hiç ürkütmezdi.

Yavaşça doğruldu, yeniden masaya yöneldi.

Yaşlı eliyle pencereyi işaret ederek, “Artık köy de kasaba da kalmadı. Herkes şehirli oldu! Şu kıpırtısız beton yığını, mıknaş gibi herkesi kendine çekti. Oysaki ağaçlar varken nasıl da güzeldi buralar!” diye söylendi.

Bembeyaz saçlarla kaplı başını kaşıyarak masaya oturdu.

Kitaptaki buruşmuş dağ resmine dokunup, “Tıpkı, tıpkı senin gibi o dağ da hırpalandı,” dedi. Sayfaları tek tek ayırdı, yırtılan parçaları masanın üzerine serdi. Tüm parçaları özenle bir araya getirip dağılmış bir yapbozu tamamlamayı düşündü. Ancak bu pek de kolay iş değildi. Ne de olsa kitabın içi bir savaş alanını andırıyordu. Bu darmadağın görüntünün içinde bir yazı fark etti. Büyütecini o yazının üzerine götürüp okudu:

“Hiç düşündün mü dağ nedir?”

Bu, bir dağ resminin kıyısına yazılmış, yalnız bir yazıydı. Muhsin Dede sayfanın ötesine berisine baktı. Bu yazıya dair başka bir şey bulamadı.

“Dağ nedir? Hayır, bunu hiç düşünmemiştim,”

dedi. Âdeta kitapla konuşmaya başlamıştı.

“Dağ, bir yükseltiden fazlası olmalı. İçinde ağaçlar, hayvanlar, akarsular, mağaralar, göller, madenler saklar dağlar... Tarih boyunca insanlar düşünmek, sorgulamak, arınmak için dağlara çıkmışlar. Dağlar hep kutsal sayılmış.”

Sonra kendi kendine sordu: “Peki, ya bugün? Dağlar yine kutsal mı?”

Penceresinden Yeşilköy’e baktı. Üzerlerini kaplayan şehirlerle dağlar artık pek de kutsal sayılmazlar diye düşündü.

Sonra kitabın parçalarını bir bir kaldırıp tasniflemeye* başladı. Renkli haritaları, paramparça yazıları gördükçe içi sıkılıyordu ama kitabı iyileştirmeye kararlıydı. Dağınık sayfalardaki küçük yazıları okuyor, yırtılan kısımları büyüteçle inceliyor, okuduklarını anlamlandırmaya çalışıyordu ama onları birleştirmeden anlamlı bir bütün ortaya çıkmayacaktı.

Kitabın girişinde yer alan buruşmuş dağ haritasının üzerine bir fısfsıla buğu sıktı. Sayfa buğuyu içine çekince eline bir düzleştirici aldı. Yavaş yavaş haritanın üzerine bastırmaya başladı. Kırıksıklık izleri hafifçe yok olunca sayfanın üzerine bir ağırlık mengersi** koydu.

* Tasnif: Bölümleme, bölümlere ayırma.

** Ağırlık mengersi: Sıkıştırarak düzeltmeye yarayan bir tür düzleştirici.

“Eveeeet,” dedi, “şimdi sen düzelirken diğer parçalarını bulalım.” Sesini kendisi bile zor duymuştu.

Sonra masanın üzerine yaydığı sayfaların arasında yırtık dağ haritasının parçalarını aradı. Bir yapbozu birleştirir gibi önce yırtılan kısmı inceliyor, sonra da oraya gelebilecek parçayı arıyordu. Gözüne, yırtığın kıyısında duran küçük bir yazı ilişti. Yazıda “*Titreyen ağ*” yazıyordu ama ‘ğ’ harfinin de yarısı yırtılmıştı. Demek ki o da öteki parçadaydı. Derince bir nefes alıp masanın üzerine yaydığı sayfaların arasında gözlerini gezdirdi.

“İşteeee,” dedi sevinçle, “buldum seni!”

Üzerinde çeşitli motifler ve işaretler olan sayfayı eline alıp yırtılan kısmın yanına yerleştirdi. İki parça birleşmişti. Böylece el işi bir dağ resminin altındaki yazı da bir anda tamamlandı:

“Titreyen ağaç!”

Büyütecî yazının üzerinde gezdirdi. Sonra da yavaş yavaş bir kez daha okudu: “Titreyen ağaç!”

Heyecanı ikiye katlandı. “Öykü, öykü... Bir öykü bu!” dedi. Gözlerindeki heyecan kıvılcımları, ışıksız kalmış odayı aydınlatıvermişti.

TİTREYEN AĞAÇ

Bu hikâye çok eskiye, ta hiçlik zamanlarına dek uzanıyor. Gizemli karanlıklardaki ışık toplarının hapsedildiği çağlarda kahramanlar, aydınlığa erişmek için o ışık toplarını bulup serbest bırakırlardı. Bulunamayan her ışık topu biraz daha karanlık demektir. Işığa ulaşmak için yedi gece yedi gün yürür, dağların kalbine dokunur, ışık toplarını göğe uçururlardı.

Aydınlık da dağların içindeydi karanlık da... Işık göğe erişince kocakarılar kazan kaynatır, kırk gece kırk gün aş pişirilir, gelen geçen, konup göçen, bir yudum su ile bir kap yemeğe muhtaç olan herkesin karnı doyurulurdu. İşte o zaman bereket gelir, şenlikli toylar* kahkahalarla dolar, insan neslinin içinde heyecan filizleri ortaya çıkardı. Göğün karanlığında insanların içini vesvese** sarar, göğün aydınlığıyla cömertlik başladı. Asırlar işte böyle akıp geçti.

Sonra bir gün geldi ve insanlar hiç karanlık yüzü görmez oldu. Geceyle gündüz birbirine girmiş, ışıklı gecelerin aydınlık günlerden farkı kalmamıştı. Karanlığı unutan insan soyu, aydınlığın verdiği rehavetle karanlıktan korkmaz oldu. Bilgisizliğinden cesaret

* Toy: Ziyafet.

** Vesvese: Kuruntu.

bulan insanlık, dağlara bu kez ışık toplarını aramak için değil, ağaçları kesip dağların canını yakmak için çıkmaya başladı. Eskiden ermişlerin, bilgelerin arınmak için çıktığı bu dağlara, artık ellerinde baltalarıyla tırmanıyordu insanlar. Hâl böyle olunca karanlık gökten yere indi, insanların içine girdi. İçini karanlık bürüyenler ağaçlara ve hayvanlara korku vermeye başladı. Günler böyle geçip gitti... Kimi zaman bir gün bir ömür sürdü, kimi zaman bir ömür bir gün gibi sönüverdi. İşte o andan beri anlatılır durur:

Dağların birinde bir orman, ormanın içinde bir ağaç, ağacın içinde bir oyuk, oyukun içinde bir hayvan, hayvanın içinde bir can varmış. O soluk aldıkça ağaç da soluk alır, ağaç soluk aldıkça orman da soluk alır, orman soluk aldıkça dağ da soluk alırmış. Bir gün bir ormancı gelmiş, kesip devirmiş ağacı. Ağaç devrilince oyuk yarılmış, oyuk yarılmış içi boşalmış, içi boşalınca nefes kesilmiş, nefes kesilince dağ susmuş. O gün bugündür orada ne zaman bir ağaç, bir insan görse tir tir titrer. Bu titreyişi sevgiden değil, korkudandır.

Dallarına salıncak kurulan, gölgesinde huzurla uyutan, meyvesiyle karın doyuran her ağaç şimdi insanlığa yük oldu. İşte böyle olduğu için dünyanın üstüne yeniden karanlık çöktü.

Muhsin Dede öyküyü okuyunca ışığı sönmüş bir mum gibi donup kaldı. Göğüs kafesinin içinde gümbürdeyen yaşlı kalbinin endişeyle atışını hissediyordu. Sanki yüzyıllar öncesinden bir çağrı almıştı. İstemsizce bir kıyaslama içine girdi. Kitapta okuduklarıyla yaşadıklarını karşılaştırdı. Köyün yüzüne bakan heybetli dağın nasıl kel bir tepeye dönüştüğünü, oradaki nefesin nasıl kesildiğini dehşetli gözlerle izlemişti. Kitabın yaralı sayfalarında da işte o anları gördü. Parmak uçlarını o sayfaların üzerinde gezdirdi ve bir sayfa daha açtı. Dağları katlanmış, kırışmış, örselenmiş bir harita daha çıktı önüne. Dünya haritasıydı bu...

Haritanın üzeri kara lekelerle doluydu. Eline beyaz bir silgi aldı, lekeleri dağıtmaya çalıştı. Silgiyi ileri geri hareketlerle lekelerin üzerine sürüyordu ama hiçbirini çıkarmayı başaramadı.

Tarih boyunca birbiriyle dövüşen insanlığı düşündü. Yüzyıllardır bitmeyen savaşları, kavgaları, yangınları... Haritanın üzerindeki lekeler de işte bunlar gibiydi. Ne yapılırsa yapılsın silinmiyordu. Kendi kendine, “İzleri kalacak!” diye söylendi.

Yaşlı adam, başını tekrar pencereye çevirdi. Şehrin de gri betonlarıyla dağın yeşil yüzünü işte böyle lekelediğini düşündü.

“Kaderiniz ne kadar da benziyor. İkinizin de üze-

rine karanlıklar çökmüş. Hangi silgi temizler ki bu lekeleri? Şu dağı işgal eden tüm binaları söküp atsak ve orayı yeniden ağaçlarla donatsak bile eskisi gibi olur mu hiç? O binaların betonlarını, molozlarını nereye atacağız? Yok olmazlar ki, izleri kalır.”

Sonra ağaçları düşündü... İlkbaharda giyinip, günde çırılçıplak kalan ağaçları... “Oraya dikeceğimiz ağaçlar bile eskisi gibi olur mu? Asla... Orada kendine özgü bir bitki örtüsü vardı, hayvanlar, türler vardı. Olmaz, olmaz. Eskisi gibi olamaz. Bir ağaç kaç yılda yetişiyor, serpiliyor,” dedi. Kendi ellerinin de kirli olduğunu düşünerek bir bezi sıktı, ellerini ovuşturmaya başladı.

Bir süre sonra, “Evet, lekeleri silemeyiz ama bazı hataları düzeltebiliriz,” dedi. Kırışan sayfalardan birini daha çıkarıp eline aldı. Masanın üzerine koydu. Cımbızla tuttu, diğer sayfanın yanına yerleştirdi. Öteki parçaları da buldu, onları da yerleştirdi. Her birini cımbızla yan yana getirip eşitledi. Buhar sıkıp da üzerine ağırlık mengenesi koyduğu dağ haritası da çoktan düzleşmişti. Aynı işlemleri diğer parçalar için de uyguladı. Kırışan sayfaları düzeltti, yırtılmış olanları pamuk ipliğiyle dikerek birbirine kenetledi. Kopmuş olanları zamlarla yapıştırdı. Çıkarabildiği lekeleri silgiyle temizledi.

Radyoda çalan müzik usulca sustu. Siyaset günde-miyle başlayan öğle haberleri çevrecilerin ağaç kıyımına karşı büyük eylemiyle devam ediyordu. Bu habere hemen kulak kabarttı. Sunucu, “Çevreciler bir orman yangıyla çıplak kalan bir tepeyi ağaçlandırdı. Bir günde tam on bin ağaç dikilen alanla ilgili koruma kararı alındığı açıklandı,” dedi.

İyileştirmeye uğraştığı kitaba bakıp gülümsedi. Âdeta bir umut ışığı görmüştü. “Dağların üzerindeki karanlıklar işte böyle dağılacak,” dedi.

İkinci bölüm

AKARSULAR

Saatlerdir çalışıyordu, epey yorulmuştu. Biraz ara vermek istedi ama içindeki merak duygusu onu engelledi. Kitabı tamir ederken her an yeni bir dünya keşfediyordu. Sanki ahşap gemisiyle hırçın dalgalarla boğuşan, çelik gözlerini ufuklara diken ve her an yeni bir keşif yapma heyecanıyla yanıp tutuşan Pîrî Reis gibiydi hâli...

Önündeki kâğıt yığınlarının arasından gözüne ilişen bir sayfayı tutup dikkatlice çekti. Sayfanın yarısı elindeydi ama öteki yarısı yoktu. Yırtılmıştı ve üzeri kurumuş hamur gibi topaklanmıştı. Fırçalıktan yayvan bir fırça aldı, tozlu bir avluyu süpürür gibi küçük darbelerle süpürdü kâğıdın pürüzlü yüzünü. Süpürdükçe kâğıda işlenmiş masmavi akarsular, yeşil ovalar ve el yazıları çıkıverdi açığa.

Sayfanın kenar kısmındaki dikiş izlerinden, öteki yarısının kitabın içinde olduğunu anladı. Kitabı kurcalamaya başladı. Yırtılmış o kadar çok sayfa vardı ki sayfanın öteki yarısını bulmakta zorlanıyordu. Elindeki sayfayı tekrar inceledi. Başı karlı dağların arasından yeşil ovaya doğru inen mavi bir akarsu resmedilmişti sayfanın üzerine. Ancak sayfa yırtıldığı için akarsu bölünmüştü ve öteki yarısının nereye doğru uzandığını ancak sayfanın diğer yarısını bulunca anlayacaktı.

Kâğıtları karıştırdı ama bulamadı. Yırtık hâliyle sayfa, bu akarsuyun kuruyup yok olduğunu düşündürdü ona. Yaşlanmış derisiyle kaplı elini, meraklı gözlerini çevreleyen gözlüğüne götürdü. Gözlüğü çıkarınca, düşünceleri bulanıklaştı ve kendini bir anda çocukluğunda buldu yine. Küçükken suyunu içip, kâğıt gemiler yüzdürdüğü dereyi düşündü. Bu esnada sayfanın kıyısına yazılmış bir soru daha gördü:

"Bilir misin içtiğin sudan aldığıın tadı?"

Muhsin Dede bu kez hazırlıklı gibiydi. Kitabın sorduğu bu soruyu bir çırpıda yanıtladı:

"Bilmez miyim? Ben çocukken köyün tam ortasından bir dere akardı. Berrak mı berrak bir suyu vardı. Kışın dağlara karlar yağıp da baharda o karlar eriyince dere daha bir gürültüyle akmaya başladılar. Şırıl

şırıl sesi hâlâ kulaklarımda... Aaaahh! Öyle tatlıydı ki o su, hiç unutamıyorum o tadı.”

Buğulu gözlerini odanın içinde dolaştırdı. Sanki çocukluğunu arıyor gibiydi. “İnsan, çocukluk tatlarını hep hatırlar. Her zaman o tadı arar...”

Muhsin Dede küçük bir çocukken koşup koşup yorulur, sonra da soluğu hep bu derenin kıyısında alırdı. Yere uzanır, kafasını derenin berrak suyuna uzatır, kana kana içerdi. Öyle güzel bir tat bulurdu ki suda, her fırsatta bu tadı almak isterdi.

“Şimdi,” dedi, “ağzımızın tadı kalmadı. Gerçi dere de kurudu ya...”

Sonra duvarda asılı olan siyah beyaz bir fotoğrafa gözü takıldı. Köyün eski bir fotoğrafıydı bu. Köylüler yerel giysilerini giymiş, şenlik içinde görülüyordu fotoğrafta. İnsanlar mutlu, dere gürül gürül akıyor, arkada uzanan dağ heybetli...

Fotoğrafı işaret ederek, “Köylüler işte şu derenin suyunu içer, hayvanlar o dereden beslenirdi. Annele-
rimiz derenin aşağısında çamaşır yıkar, biz de suyun
sığ yerlerinde kâğıt gemiler yüzdürürdük. Kirlenir
diye derenin yukarısında suya girilmezdi. O suyun
bir kokusu vardı. Karla karışık toprak kokusu... Öte-
deki dağın eteklerinde başlar ta köyümüze kadar ge-
lirdi bu su. Dağı şehir kaplayınca su azalmaya başla-

dı. Zaman içinde de kurudu. Dere yatağında dikenli otlar büyüdü.”

Sonra başını yine kitaba çevirdi. Köyün deresiyle kitabın yarılan akarsuyunun kaderini birbirine benzetti. Gözlüklerini, çocukluğunu arayan gözlerine yerleştirdi, parçalanan kitabın içinden bir sayfa çekti ve “İşte buldum seni...” dedi. Elinde tuttuğu sayfanın öteki ucunu, kitabın içinde bulunduğu yırtık sayfanın yanına koydu. Akarsuyun iki yakası bir araya gelmişti. Sayfa birleşince ince uçlu bir yapıştırıcı aldı, kenarlara taşırmadan yırtıkların, kılcal çizgilerin üzerine sürdü, usulca yapıştırdı. Sayfa bir bütün olunca derin bir *oh* çekti. Sayfanın arkasını çevirince bir öyküyle daha karşılaştı. Meraklı gözleri irileşti, yüzünde bir gülümseme belirdi. Başladı okumaya...

SÜRÜKLENEN KÜTÜK

Asırlardan bir asır, günlerden bir günmüş... Gökyüzü perdelerini örtüp de güneş başka ülkelere göçünce, etrafı buz kesmiş. Rüzgâr yere göğe üflemiş, toprak tır tır titremiş. Ay, soluk ışığını düşürmüştü, gök ikiye yarılıp kar püskürtmüştü. Karlar bin parçaya bölünüp ağır ağır yere inmiş. Dev cüsseli dağları buz kesmiş, buz kesen dağların hırkası yırtılmış. İki gözü önüne akmış bin yaşındaki nine, almış iğneyi ipliği eline, başlamış dağın yırtılan hırkasını yamamaya. Hırka yamandıkça dağ ısınmış, dağ ısınınca buzlar çözülmüş, buzlar çözülünce sular akmış, sular akınca çiçekler açmış... İşte her şey o zaman başlamış.

Minnacık bir kütük düşmüş suya, sürüklenmiş oradan oraya. Kimi zaman bir ota sürünmüş, kimi zaman bir taşa çarpmış. Aslında onun büyük bir hüneri varmış. İçi fitne fesat dolu olanları sırtından atıp alabora eder, içinden sevgi şefkat taşanları sırtında taşıyıp onlara yârenlik edermiş.

Bir gün bir sincap binmiş kütüğün sırtına, geçivermiş karşı kıyıya. Başka bir gün minicik bir serçe konup göçmüştü oradan. Sonra bir gün dev bir ejderha oturmuş kütüğün üstüne. Dört gözü, yedi kulağı, iki ağzı varmış ejderhanın. Dört gözüyle her şeyi görür,

yedi kulağıyla yeri göğü duyar, iki ağzından biriyle konuşur ötekiyle de susarmış. Onu gören korkudan titrer, kaçacak delik ararmış.

Kütük, herkesin korktuğu bu ejderhayı, tahta bir evin kıyısına taşımış. Ejderha içinde kaynatılan kazanın fokurtularını duymuş önce. Saçı başı birbirine karışmış, ağzında köpek dişlerinden başka kırılmadık diş kalmamış, uzun burnu bol benekli ihtiyar cadının hin kahkahalarını duymuş sonra... Dört gözlü başını sağa sola çevirmiş ki bir de ne görsün? Evin içini örümcekler bürümüş dışına da sarmaşıklar dolanmış. Kadın, elinde kırık bir asa, haykırıyormuş fokurdayan kazana:

"Ey su! Yan, yan da ateş gibi, eril! Buğu olup uç da gelme bir daha geri!"

Ejderha öfkeden kudurmuş. Kükreyip esmiş, iri kanatlarını açıp bir çırpıda kazanı fokurdayan eve uçuvermiş. Bir nefesiyle uçurmuş evin örümcekli çatısını, bir kükremeyle devirmiş kazanı. Bir bakışıyla susturuvermiş ağzında köpek dişlerinden başka kırılmadık diş kalmamış uzun burnu bol benekli ihtiyar cadının hin kahkahalarını... Sonra da kütüğe veda edip uçup gitmiş.

Kazandaki su dökülünce yere, önce ateşi söndürmüş sonra da usul usul girmiş toprağın içine. Toprak

suyu çekince bir filiz yeşerivermiş hemen. Uzamış göğe doğru, buluta kavuşmuş birden. Bulut içini boşaltivermiş yere, gümbürdeye gümbürdeye... Cadının ateşlere salıp yok etmek istediği su, böylece daha da coşmuş. Yağmur damlaları akarsuyu azdırmış, gürüldeyen su, yüzen kütüğü hızlandırmış. Kütük, kendini akıntıya kaptırıp sürüklenmiş, sürüklenmiş, sürüklenmiş... Zaman işte böyle geçip gitmiş. Yokuşlar düzlüğe erip de suyun sürüklenişi durunca, kütük de duruvermiş. En sonunda bir dere yatağına savrulup toprağa saplanıvermiş. Sonra bir gün filiz vermiş ve başı göğe eren ulu bir ağaca dönüşmüş.

Öykünün hemen altında yeşil mürekkeple yazılmış başka bir yazı fark etti Muhsin Dede:

"Bu hikâyeyi, Mezopotamya'yı sulayan ulu nehrin kıyısındaki köyde dinledim. Ahlatlı Belturan."

Sayfayı yavaşça kaldırıp çevirince karşısına bir resim çıktı. Bir kütük resmiydi bu. Dalgalı bir ırmağın içine resmedilmişti ve üzerine bir yaprak çizilmişti. Resmin alt köşesinde bir soru daha vardı:

"Nereden çıktın yola, nereye varacaksın sonunda?"
Muhsin Dede gülümsedi.

"Her insan gibi ben de yola çıktığımda yalnızdım. Sonra kalabalıklara karıştım. Zaman beni yordu, ka-

buğuma çekildim,” dedi ve ekledi:

“Herkesin bir hayatı, her hayatın bir yolu var. Her yol başka, her yol uzun, her yol değerli.”

Kitabın sorduğu bu soru ona hayatını düşündürmüştü. Mutlu muydu? Yaşadığı hayatı sevmiş miydi?

“Aslına bakarsan” dedi, “çok gereksiz şeyleri de dert edindim şu hayatta. Büyüklerim bana hep ‘Ciddi ol,’ dediği için daha az gülümsedim ve en sevdiğim giysilerim eskimesin diye onları sadece bayramlarda giydim. Şimdi gülümsemek için sebepler arıyorum ve en sevdiğim giysilerim de artık üstüme olmuyorlar.”

İkiye katlanmış bir sayfa çıktı karşısına... Katı açınca boydan boya çizilmiş bir ağaç gördü. Ağacın her dalı başka bir meyve vermiş, her yaprağı başka bir renge bürünmüştü. Köklerinin kıyısından bir nehir akıyor, bir karaca o nehirden su içiyor, bir sincap da ağacın kovuğunda fıstığını kemiriyordu. Ağacın gökyüzüne uzanan dalları öyle çoktu ki âdeta tüm sayfayı kaplamıştı. Gökyüzünde uçuşan kuşlar, uzaklara doğru gözden kayboluyordu. Kâğıdın kat izinin olduğu yerden akan nehrin altında minik harflerle yazılmış bir yazı daha vardı:

“Her mevsim akar suyum, aktıkça can bulurum.”

Yeşilköy’deki derenin kıyısında da böyle bir ağaç

vardı. Köklerinden biri derenin içine doğru uzanıyor, sürekli akan suyu okşuyordu. Muhsin Dede, küçük bir çocukken o ağacın gölgesinde oturur, ayaklarını derenin berrak suyuna sokar, serinlerdi. O ağacın altında türlü çeşitli hayvanlar görmüşlüğü de çoktu. Bir keresinde bir sülün görmüştü. Rengârenk tüyle-ri, sürmeli gözleri vardı. Büyülenmişti onu görünce... Sonra bir keresinde de gelincik görmüştü. Gelincik öyle şirindi ki onu yakalayıp sevmek istedi ama çok ürkek bir hayvan olduğundan olsa gerek, kaçır-
 verdi gelincik. Sincap da görmüşlüğü vardı bu ağacın altın-da, dağ keçisi de... Her biri gelir, ağaca sığınır, ağa-cın köklerine dokunarak akan dere-den kana kana su iç-erlerdi. Yıllar içinde hayvanlar uğramaz oldu bu-
 raya. Çünkü köyün yukarısındaki dağa koca koca beton binalar yapanlar dağdaki ağaçları kesmişlerdi. Ağaçlar kesilince yağ-
 an kar dağlarda tutunamadı ve yıllar içinde daha az kar yağmaya başladı. Derenin çıktığı memba* da kurudu gitti. Dere kuruyunca su köye kadar inmez oldu, köklerinden birini dere yata-
 ğına uzatan o güzelim ağaç da kurudu.

“Her mevsim akar suyum, aktıkça can bulurum...”
 diye tekrarlardı Muhsin Dede. “Can... Sülünler can,

* Memba: Suyun ilk olarak ortaya çıktığı yer, kaynak.

ağaçlar can, gelincikler can, keçiler can... Dere akmadığı için artık can da bulamıyorlar,” dedi ve elindeki kâğıdı sayfaya tutturdu. Yeniden can bulmak istiyordu.

Üçüncü bölüm

OVALAR VE VADİLER

Sanki her sayfada yeniden başa dönüyordu. Tamir ettikçe yeni bir enkazla karşılaşılıyordu. Akarsuların olduğu sayfaları tek tek çıkarmış, hepsini birbirine tutturup düzeltmişti. Ancak kitap hâlâ bir harabeyi andırıyordu.

Kitaptaki sorular da onu şaşırtmaya devam ediyordu. Sayfaların köşelerinde, bazen haritalarda bazen de resimlerin altında bir soruyla karşılaşılıyordu. Âdeta iki dost gibi sohbet ediyorlardı.

Kitap tekrar sordu:

"Bir çocuk yaşlanır mı?"

Muhsin Dede bu soruyu okuyunca bir an duraladı ve "Bunu hiç düşünmemiştim," dedi. "İçim hâlâ çocuk benim. Aynı çocukluğumdaki gibi koşmak, zıplamak, oynamak istiyorum ama bedenim yüreğimin hı-

zına yetişemiyor artık. Bedenim yaşlı, yüreğim hâlâ çocuk.”

Ruhun yaşlandığına inanmıyordu Muhsin Dede... “Organlar yaşlanır, insanın içiyse hep aynı kalır,” diyordu. Haksız da sayılmazdı. Çocukken köylerindeki düz ovada arkadaşlarıyla kan ter içinde kalıncaya dek top oynardı. Çocuk bedeniyle özgürce koşar, atlar, zıplardı. Şimdi yine çocukluk arkadaşları olsa, yine oyun kursalar, yine koşturmak isterdi ama çocuk ruhunu taşıyan bedeni koşturmaya dayanabilir miydi? Evin önüne çıkıp avluyu süpürünceye dek kan ter içinde kalıyordu. Yaşlı dizleri, yılların yüküyle ağırlaşmış bedenini ayakta tutmakta zorlanıyordu. Üstelik çocukken kırlarında koşturduğu ova da eskisi gibi değildi artık.

Onun çocukluğunda, ovanın sonsuz düzlüğünde koyun kuzu meler, köpekler havlar, çobanlar kaval çalar, zaman sakın sakın akardı. Özlemleri gözlerini, duvarda asılan siyah beyaz fotoğraflara çevirerek, “Ah ah...” dedi. “Yıllar içinde şehir, ovanın kıyısına geldi, dayandı. Şehir büyürken, köylerden kasabalardan göç edenler, önce tek katlı derme çatma gecekondu yapıldı buraya. Her gün birkaç ailenin ovanın üzerine çitler gerdiğine tanık olduk. Gece yatıyorduk, sabah bir kalkıyorduk ki birkaç ev daha

kaplamış ovanın yeşil yüzünü. Her gün biraz daha, biraz daha kapandı yeşil örtü; sonunda derme çatma karanlık bir şehre dönüştü. Bütün bu evler gelip çocukluğumuzun üstüne oturdu.”

Sonra yine başını pencereye çevirdi. Ağır ağır yürüyüp dikkatlice dışarıyı süzdü. Baktığı yerden ovanın üzerine kurulmuş semtin bir kısmı görülüyordu.

“İşte böyle...” dedi hüzünle. “Çocukluğumuz şu betonların altında kalıverdi. Hiçbirine de kızamadık üstelik. ‘Yapmayın, gidin buradan!’ filan da diyemedik. Hepsi de yoksul insanlardı. Küçük küçük arsaların etrafını çevirip içine bir gecede yaptıkları evleri konduruveriyorlardı. Çoğu da mecburdu buna... Yaşamak istiyorlardı.”

Aklından hızlıca “Yaşamak bu muydu?” diye geçirdi. Yaşamak sadece soluk alıp vermek miydi? Her günü birbirine benzeyen bir hayat sürmek, yaşamak mıydı? Sabah gün ışımadan uyanıp, tıklım tıklım otobüslerde saatlerce ayakta yol gidip, bütün gün çile içinde çalışıp akşam karanlığında eve dönmek miydi yaşamak? Gezmeden görmeden, ağız dolusu gülmeden, oynayamadan sevmeden nefes alıp vermek miydi?

“Aynı şartlarda doğmuyoruz kimseyle... Kimi zenginlik içinde doğuyor ama akıyla gönlü öylesine yoksul ki... Kimiyse yoksullukla doğuyor ama zihni

varlık içinde! Buradaki insanların tek gayesi, çileli hayatlarını sıcak bir yuvaya sığdırabilmektir. Kış boyunca akan çatıları onarmaya çalışır, gün boyu sırtlarında su çeker, çizmesi delik çocuklarının ayaklarını sıcak tutacak yeni bir pabucu almak için günlerce çalışırlardı.”

Bunları hatırlayınca üzüldü Muhsin Dede. Aralarından bazılarıyla komşuluk da etmişlerdi üstelik. Bir topun peşinde koşturup yorulduklarında, gece-kondunun birinden çıkan gönlü zengin annenin mahallenin tüm çocukları için hazırladığı peynirli ekmekleri kapışırlardı. O sade yemek, herkese nasıl da lezzetli gelirdi. “Keşke şimdi yine öyle lezzetli peynirli ekmekler yesek,” dedi yaşlı adam. Evde kendi kendine yaptığı yiyecekler o kadar lezzetli gelmiyordu artık ona. “Demek ki yemek de heyecanla ve sevgiyle yenince lezzetli geliyor insana...”

Şimdi o eski günler hızla geçiyordu gözlerinin önünden.

“Ama her şey böyle gitmedi. Şehir daha da büyüdüğü müteahhitler geldi bir gün. Bu gecekonduları yıkıp yerlerine koca koca apartmanlar dikmek istediler. Yıllarca derme çatma evlerde yaşamak canlarına yetmiş olan bu insanlar, arsalarını bir bir verdiler onlara.”

Başını odaya çevirdi Muhsin Dede. Kitap, darma-
dağınık bir hâlde masanın üzerinde yatıyordu. Sonra
tekrar pencereden dışarı baktı. Orası da darmada-
ğındı.

“Gecekonduların bahçeleri ağaçlıydı eskiden. Kimi
küçücük evinin önüne domates biber eker, kimi turşu
kurup satar, kimi kedi köpek besler, gönlünü eğlerdi.
Onların hayatın renginden aldığı da buydu. Üstelik
pek çoğu, eve küçücük bir gelir olsun diye yapardı
bunu ama müteahhitlerin ağızlarından zehirli bal gibi
damlayan sözlerine kanıverdiler. Arsayı verene yep-
yeni daireler vaat edilince hepsi de o çileli evlerinden
kolayca vazgeçti. Müteahhitlerin ilk yaptığı da bahçe-
deki ağaçları kesmek oldu. Eskiden öyle derme çatma
da olsa, ağaçlıydı, yeşildi orası. Koca koca kamyonlar
gelip betonlar döktüler. Üç beş ayda gökyüzünün ren-
gini silen binalar yükseldi, her biri bizim ovanın üstü-
nü kapladı. Çocukluğumuz daha da ezildi,” dedi.

Gözlerini birbirine benzeyen apartmanların üze-
rinde gezdirdi. Çocukluğunda evleri tanımlarken
“Mor salkımlı ev, bahçeli ev, cumbalı* ev, hayatlı** ev,

* Cumba: Eski evlerde pencere hizasından sokağa doğru çıkıntısı olan kafesli bölüm.

** Hayat: Geleneksel Türk evinin giriş veya birinci katında odaların açıldığı, üstü kapalı, önü avluya bakan, bir ya da birkaç yanı açık olan mekâna 'hayat' adı verilir.

kırmızı ev” gibi sözler ederlerdi. Her evin bir kişiliği ve adı vardı. Muhsin Dede, renkleriyle, görüntüleriyle neredeyse birbirinin aynı olan bu apartmanları tanımlamakta güçlük çekti. “Hepinizin üstünde adınız yazıyor ama bir isim, kişiliği tanımlamaya yetmez,” dedi.

Sonra düşünceli düşünceli devam etti:

“Geçen televizyonda biri çıkmış konuşuyordu. ‘Çeşitlilik iyidir, renklendirin, herkes aynı olmaz!’ diyor-du. Peki ama niye bunu yaşadığımız mekânlar için de söylemiyorlar? Artık bütün şehirler birbirine benziyor. Ne farkı var ki Kayseri’nin Van’dan, Samsun’un İzmir’den... Tabelaları görmesek nerede olduğumuzu anlayamayacağız. Her yerde aynı binalar, aynı yapay havuzlar, aynı kaldırım taşları, yollar, birbirine benzeyen minicik parklar... Madem çeşitlilik iyidir, şehirler de kendi kişiliğiyle kalsa ya! Üstelik değişen sadece bu değil ki! Eskiden mahallelerde yaşırdık, herkes birbirini tanırdı. Şimdi bütün bir mahalle tek bir apartmanda yaşıyor ama hiç kimse birbirini tanımıyor.”

Sonra ağır adımlarla yürüdü, ocağın üstünde fokurdayan demlikteki çayı cam bardağa boşalttı. Çayın bardağa düştüğü boşlukta yayılan şırıltı odayı doldurdu. Yaşlı adam yavaş yavaş dolaştı odanın

içinde, durdu. Bir yudum çay içip bardağı bir köşeye bıraktı ve tekrar kitabın başına oturdu. Birleştirdiği sayfalar yapışmış, çöken vadiler düzelmişti. Sayfanın altında gözüne ilişen yazıyı yüksek sesle okudu:

“Kıkırdayan çayır!”

Sayfanın arkasına doğru uzanan bir öykü daha çıkmıştı karşısına...

KIKIRDAYAN ÇAYIR

Anadolu'nun uçsuz bucaksız ovalarından birinde bir çoban, heybesini sırtına atıp kavalını çala çala yürüdükçe, sürü kıra yayılmış. Kuzular o keskin dişleriyle sulu sulu çayırları yoldukça toprak gıdıklanır, gıdıklanan çayırdan kıkırdamalar duyulurmuş. Kıkırdamalar arttıkça çobanın içini bir ürperti kaplar, bilinmezden gelen bu seslerle baş etmek için kavalını daha yüksek sesle çalmaya başlarmış.

Kıkırdamaları bastıran kaval sesi koyunların hoşuna gider, hiç ara vermeden tıka basa yer, karınları da şiştikçe şişermiş. Tüm nefesini kavalın içine boşaltan çoban, nefesle beslenen bu ince uzun kamışın içine üfledikçe üfler ama kaval bir türlü doymak bilmezmiş. En sonunda çoban yorgun düşer, soluk kesilince kavalın sesi de kesilirmiş. Ses kesilince kıkırdamalar yeniden duyulur, çoban ürperir, sürüsünü önüne katıp gerisin geri köye dönmeye çalışırmış ama nafi! Kıkırdayan çayırın tadını alan kuzular oradan bir adım bile uzaklaşmak istemezmiş.

Onların bu inatçı tavırlarına sinirlenen çoban köpekleri öfkeli havlamalarını kıra doğru savurunca tüm koyunlar hizaya girer, askerî düzende köpeklerin peşine düşer, köyün çileli yollarına doğru hızlı

ama isteksiz adımlarla yürümeye başlarılarmış.

Köye varan çoban kırdaki duyduklarını köylülere anlatmaya başladıkça köylüler ona deli gibi bakar, bu gaip^{*}ten gelen seslere bir anlam veremezlermiş.

Yine böyle bir gün çoban, kan ter içinde girmiş köye... Başını bir sağa çevirmiş bir sola. Gördüğü ilk köylüyü bir halatı andıran cümleleriyle kısıkrak yakalamış; köylü çobanın elinden bir türlü kurtulamamış. Çoban deli divane anlatmış, köylü esir gibi dinlemiş. Dinledikçe de çobanın bu deliliğinden ürkmüş.

"Düzova çayırlarından kikir kikir sesler geliyor. Kikir kikir..." demiş çoban! Köylü onun bu hâline kikir kikir gülmüş. O gülünce deliye dönmüş çoban! "Kikir kikir, kikir kikir... Ova da işte böyle kıkırdıyor!" diye bağırmaya başlamış. Gözlerini irice açıp köylüye bakınca köylü onun iri gözlerini görmemek için sıkı sıkı yummuş gözlerini! Köylü, çobandan korkmuş; çoban, köylüden. İkisi de birbirine deli gibi görünmüş birden.

Kısa zaman sonra kulaktan kulağa yayılmış olanlar... Köy ahalisi toplanmış. Çoban korkudan zangırdayan bedenini eski bir değneğe dayayıp başlamış titrek titrek konuşmaya:

"Vallahi duydum billahi duydum, inanmazsanız gelin siz de işitin! İnanmaz kulaklarınız inansın, gör-

* Gaip: Görünmez âlem.

mez gözleriniz görsün!" demiş. Bunun üstüne köyün en cesurları düşmüş kıkırdayan çayırın neşeli yoluna. Gidip bakmışlar ki ne ses var ne de soluk! Uçsuz bucaksız bomboş bir ova...

"Eee çoban! Hani kıkırdamalar, sesler?" demişler.

Çoban şaşmış kalmış bu işe! Başlamış kavalını çalmaya ama hiç ses çıkmıyormuş ortalıktan.

Köylüler, "Deli oldu bu yavruca!" deyip üstüne varmamışlar, inmişler gerisin geri köylerine.

Ertesi gün yine sürüyü ovaya sürmüş çoban! Kuzular çayırları yolunca başlamış yine kıkır kıkır sesler... Çoban kavalını götürüp ağzına, tüm nefesini boşaltmış içine. Kavalın ucundan ince bir inilti yayılmış ovaya... Kuzular umarsızca kıra yayılıp çayırı gıdıklaya dursun, çoban aklını yitirmenin eşiğine gelmiş. Sonra birden çalışmış aklı! "Buldum buldum!" demiş, "dün kuzular kırdı değil, köylüler kıkırdamaları işitmedi!"

Eline almış kavalını dönmüş köye gerisin geri. Çağırması köylüleri dinletmiş olan biteni... Köylüler, parmaklarıyla çekip kepeceye döndürdükleri kulaklarını çevirmişler ovaya doğru. Onlarca kulak işitmiş etrafa yayılan kıkır kıkır sesleri. Bu sesleri duyunca açmışlar gözlerini iri iri... Sonra "Durun!" demiş içlerinden biri. "Madem bu ova sihirli, biz de burayı çitlerle çevirelim, girmesin hiç kimse içeri!" Köylüler

birbirine bakıp sallamışlar başlarını ileri geri.

Ertesi gün ilk kazma vurulmuş toprağa. Kıkırdayan çayırdan cıgıllıklar, ağılama sesleri yükselmiş bu kez. Köylüler ürke ürke toprağa saplamışlar ucu sivri kazıkları, germişler dikenli telleri. "İşte" demişler, "hapsettik sihri, artık giremez kimse içeri!"

İşte o gün bugündür hiç kıkırdamamış çayır! Sırtına saplanan kazıklar canını yaktıkça inlemiş yalnız...

Muhsin Dede son cümleyi okuyup da sayfayı kapatınca, kıkırdayan çayırdan gelen iniltiyi duymuştu sanki.

Dördüncü Bölüm

TEPELER VE DÜZLÜKLER

Kitabın içindeki ışığı görmüştü Muhsin Dede. Parçalanmış sayfaların arasında dolaşırken, sessiz ve karanlık bir mağarada ağır adımlarla yürüyormuş gibiydi. Tozlu, küf kokan, yosun tutmuş zamanlardan kalma bir dünyaydı gördüğü. Merak dolu gözleri, telaşlı kalbinin atışını hızlandırıyordu. Onun bu hâli bir arkeoloğun çağlar öncesine ait bir kazı alanında yalnız ama umutlu çabasını andırıyordu.

Kitabın ortalarına gelmişti. Onlarca sayfa tamir etmiş, atan ilmikleri düğümlemiş, kopan parçaları birleştirmiş, kırışan sayfaları düzleştirmişti. Onun bu çabasıyla kitabın ölgün sayfaları canlanmış, gizli kapısı aralanmıştı. Yıllanmış yaprakların arasında geçmişle birlikte kendini de buluyordu yaşlı adam.

Zihninin duvarlarında “Dünyayı nasıl da hor kullanmışız” cümlesi yankılanıyordu.

Bu kez karşısına *Tepeler ve Düzlükler* bölümü çıkmıştı. Kitabın bu kısmındaki sayfaların kenarları çürümüşçesine dökülmüştü. Tepelerin çizimleri birbirine karışmış, düzlükler katlanmış, solmuş, yıpranmıştı. Muhsin Dede, büyütecini eline alıp sayfadaki kırıksıklıkları, yırtıkları, yarıkları inceledi. Kitabın bu bölümü, soluk benizli bir hastanın ameliyat masasındaki iç organlarını andırıyordu. İyice inceledikten sonra dudaklarının arasından yorgun bir cümle döküldü:

“Daha epey işimiz var seninle...”

Sayfadaki parçaları çıkarıp bir yana koydu. Bu kısım biraz daha yıpranmıştı. Üstelik yer yer nenden çürümüş, renkleri de koyulaşmıştı. Temizlemesi, yapıştırması, düzleşmesi epey zorlaşıyordu. Kurtarabildiğini kâr sayıyordu Muhsin Dede. Kitaba baktıkça içleniyor, onu iyileştirmek için can atıyordu. Bir baba şefkatiyle yaklaşıyordu ona. Heyecanla atan kalbi ellerini titretiyor, yıllanmış sayfaların arasında dolaşırken kendi hayatını da yeniden keşfettiğini hissediyordu.

Önünde duran sayfaların incinmiş yerlerini okşadı. Sonra bir keskiyle, sökülen dikişleri ağır ağır açtı.

Eline bir buğu şişesi alıp katılaştırmış yaprakların üstüne sıktı. Küflenmiş kısımları özenle kazıdı, kırışan yerleri ağırlık mengenesiyle ütöledi. Kirlerin üstünü silgiyle temizlemeye çalıştı. Yırtılan yerleri yapıştırdı, dikişlerini açtığı kısımları yeniden dikti. Kitabın bu kısımlarını tamir ettikçe yine birbirinden güzel resimlerle, yazılarla karşılaştı. Resimlerde dünyanın en yüksek tepeleri gösteriliyor, bu tepelerde birer bayrak görölüyordu. Bu görüntü içini burktu Muh-sin Dede'nin. "İnsanlık," dedi, "burası benim, demek için her gittiği yere bir bayrak dikti."

İşaret parmağını tepelerin ve düzlüklerin üzerine resmedilmiş bayrakların arasında gezdirdi bir süre... Kabaca saydı. Aşağı yukarı yirmiye yakın bayrak vardı:

"Sanırım bu bayraklardan her biri bir krallığı sim-geliyor," dedi.

Sonra, tepelerden birinin kıyısına yazılmış bir yazı fark etti:

"Ey çocuk! Sen hiç uçurtma uçurdun mu?"

Kitap, ona bir soru daha sormuştu.

Bu soruyu okuyunca gözleri ışıldadı yaşlı adamın. Tepelerden birinin üstüne çıkıp sevinç çığlıkları sa-
çan çocukluğunu anımsadı.

“Uçurdum!” dedi heyecanla. “Çok eskiden, yani dizlerimin bir dağ keçisi gibi sekebildiği çevik zamanlarda, dağ tepe demez koşar, zıplar, oynardım. İşte o zamanlarda adına Uçurum Tepe dediğimiz bir yer vardı. Evde, incecik çitalara naylon poşetler gererek yaptığımız uçurtmalarla o tepeye çıkar, her birini Uçurum Tepe’nin sert rüzgârına bırakırdık. ‘Acaba en yükseğe hangimizin uçurtması çıkacak?’ diye de yarışırıkdık. Şimdilerde çocuklar uçurtma uçurmuyor. Belki on yıl olmuştur gökyüzünde uçurtma görmeyeli. Bizim için uçurtma uçurmak özgürlük demekti,” dedi.

Kitapta karşılaştığı tepeler, bir uçurtmanın ipini tutup onun çocuk ellerine vermişti âdeta. Muhsin Dede için bir tepe yalnızca uçurtma demekti.

Sonra bir soru daha sordu kitap:

“Ey çocuk! Sen hiç uçurtma yaptın mı?”

“Yapmaz mıyım? Yaptım tabii... Ben çocukken uçurtma yapmak da maharet isteyen bir işti. Herkes iyi uçurtma yapamazdı. Gerçi naylon da bulmak zordu ya. Annelerimiz bakkala gidecek, öteberi alacak da bakkal amca onları bir naylon poşete koyacak... Bir tanecik poşet için ne çok beklerdik! Naylon poşetlerin doğaya ne büyük zararı olduğunu yıllar sonra anladık. Oysaki biz o poşetleri doğaya atmak için değil, rüzgârda uçurmak için kullanırdık. Fazlasını da

istemездик, bir tanecik yeterdi... Hiç unutmam, bir keresinde elime bir yerden kırmızı bir poşet geçmişti. Herkesin uçurtması siyah veya beyazken ben kendime o poşetle kırmızı bir uçurtma yapmıştım. Uçurum Tepe’de onu uçurdum. Bütün uçurtmaların içinde en çok benimki dikkat çekiyordu. Gökte süzölen kırmızı uçurtma... Herkesin gözü ondaydı. Altı üstü naylon bir uçurtmaydı ama yokluk zamanlarında bir pırlanta gibiydi. Ah çocukluğum... Kara lastik ayakkabılar, gökte uçan kırmızı uçurtmam... Ta ki yırtılana dek uçurmuştum onu. Günlerce...”

Yüreğinden gelen heyecan kıvılcımı yüzüne yerleşti Muhsin Dede’nin. Epeydir gülmeyen yüzü, çocukluğuyla gülüverdi. Doğayla iç içe, arkadaşlarıyla, hayvanlarla, oyunlarla geçen çocukluğundan dolayı şanslı olduğunu hissetti. Şimdilerde ara sıra dışarı çıktığında şehirdeki çocukları görüyordu. Bazıları alışveriş merkezlerinde yapay atlara biniyor, bazıları arabaların vızır vızır geçtiğı sokak aralarında top oynamaya çalışıyor, bazıları da başlarını cep telefonlarından hiç kaldırmıyordu. Birbiriyle doğru düzgün zaman geçirmeyen bu çocukların mutsuz olduğunu düşündü Muhsin Dede. Az önce fark etmeden gülümsediğı geldi aklına. “Acaba,” dedi, “bu çocuklar da büyüyünce çocukluklarını hatırladıklarında gülümseyecekler mi?”

Gülümsemelerini diledi ve “Çocukluk anılarını gülümseyerek hatırlayan yetişkinler mutlu insanlardır,” dedi.

Odanın içine dolan günışığı yavaş yavaş azalmaya başlamıştı. Akşam oluyordu. Anılarla dolu zihni onu yıllar öncesine götürürken, elleri işleyen bir makine gibi sürekli çalışıyor, önündeki sayfaları onarıyordu. Kitap, yaraları iyileştikçe kendine geliyor, yavaş yavaş canlanıyordu. Karşısına bir öykü daha çıktı Muh-sin Dede’nin... Öykünün üstünde şöyle yazıyordu:

“Bu öyküyü bana Çatalhöyük’te anlattılar.”

ZIPLAYAN TEPE

Çok eski zamanlarda, kambur sırtlı bir dağın yama-cından bükülüp, kütür kütür yarılan toprağın arasın-dan akan öfkeli bir su varmış. Sertliğiyle taşı top-rağı önüne katıp sürükler, ovanın koynunda yarıklar açarmış. Ta ki ovanın içlerine varıp da gözyaşı gibi usul usul akmaya başladığı yere kadar sürermiş bu! Yarıkların etrafında irili ufaklı yükselti-ler oluşur, su da dize getirebildiği yükselti-leri içine çeker, getire-mediklerinin önünden usulca geçip gidermiş.

İşte o zamanlarda suyun bile yanına yaklaşamadığı bir tepe varmış. Bu tepe, tıpkı yabani atlar gibi kim-seyi üstüne bindirmez, her şeyi sırtından atarmış. Üzerindeki allı morlu yemişler ta ötelerden bile ağız sulandırırır-mış ama onun öfkesini bilenler ona yaklaş-mamaya yeminliy-miş. Yemin bozanlar da az değ-ilmiş.

Bir gün bir ormancı çıkmış tepeye! Bir elinde balta öteki elinde de irice bir urgan* varmış. Urganı yere atıp da baltayı ağaca saplayınca, tepe öfkeden kudurmuş, başlamış gümbür gümbür gümbürdemeye... Sonra da zıplaya tepine, fırlatıp atmış ormancıyı üstünden! Yokuş aşağı yuvarlanan ormancı, "Tövbe bir daha! Ne inirim ne

* Urgan: Keten, kenevir, pamuk, jüt gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat, kalın ip.

çıkardım bu tepeye!" demiş, koşup kaçmış oradan.

Bir başka gün bir marangoz tırmanmış tepeye. Anlatılanlara kulak asmaz, hatta herkesi alaya almış. "Görürsünüz, o tepeye çıkıp bir ağaç keseceğim. Kestiğim ağaçla da güzel bir masa yapacağım," diyor-muş. Bir sabah erkenden kalkmış, tepeye doğru yol almış. Tepenin eteklerine gelince pabuçlarını çıkarmış, ses etmeden ağır ağır tırmanmış. Sonra etrafını yosunlar sarmış, iri kökleriyle toprağa sıkıca tutunmuş bir ağacı gözüne kestirmiş. "İşte," demiş marangoz, "masamı buldum." Tam ağacın gövdesine baltayı saplayacakmış ki tepe zip zip zıplamaya başlamış. Ormancı bas bas bağırmış, koşup kaçmaya başlamış ama nafile... Yuvarlana yuvalana inmiş aşağı. "Tövbe," demiş, "Tövbe! Bir daha çıkmam ben bu tepeye!"

Sonra bir gün bir savaş çıkmış. Etrafı bir kargaşa sarmış. Askerler tırmanmış tepeye. "Saldırı için en iyi yer burası," demişler. Kimi ağaçların arasına gizlenmiş kimi yere uzanıp etrafı gözlemeye başlamış. Düşman askerleri gelince, hücumu bu tepeden yapacaklarmış. Bir zaman sonra askerler ilk saldırıyı yapmak üzere oklarını atmış ovaya doğru. Üzerine ok yağan öteki ordunun okçuları karşı hücum yapmışlar. Hepsi birden tepeye doğru fırlatmışlar oklarını. Sirtına oklar saplanan tepe öfkeden kudurmuş, başlamış gümbürdemeye!

Ne olduğunu anlayamayan askerler ağaçlara taşlara tutunmaya çalışıyorlarmış ama nafile. Tepe zıp zıp zıplıyormuş. Kısa süre içinde tüm askerleri söküp atmış üstünden. Neye uğradığını şaşırان askerler ova-ya saçılınca savaş kendiliğinden bitivermiş. Bu felâket akıllandırmış askerleri. Bir daha ellerine kılıç, sırtlarına ok ve yay almamaya yemin etmişler.

Bu olaydan sonra upuzun bir sessizlik olmuş, güneşin defalarca sönüp yandığı günlerin ardından zaman su gibi akmış.

Bir gün neşeli çocuklar tırmanmış tepeye. Kahkahalar atarak, koşup oynayarak çıkmışlar tepenin üstüne! Elleriindeki uçurtmaları bırakmışlar rüzgâra doğru. Uçurtmalar özgürce uçarken, ötelerden onları görenler gözlerini ovuşturmuş. Zıplayan tepe zıplamıyor, onları sırtından atmıyormuş. "Demek ki," demiş görenler, "bu tepe çocukları seviyor."

Muhsin Dede son cümleyi okuyunca gözlerini iri iri açarak, "Bu bir mucize!" dedi sevinçle. Kitaptaki tepeler ona uçurtma uçurduğu zamanları anımsatmıştı. Karşısına çıkan öyküde de çocuklar uçurtma uçuruyordu. "Demek ki çok eskiden de tepeler çocuklara uçurtmaları hatırlatıyormuş!" dedi ve keyifli bir kahkaha attı.

Şimdiye dek, uçurtmaların eski çağlarda yaşayan

insanlar tarafından da kullanıldığını hiç düşünmemişti. Kitapta rastladığı bu bilgi onu çok mutlu etti. Ancak bir süre sonra yüzü, solan bir çiçek gibi cansızlaştı. Muhsin Dede'nin aklına köyün şehir tarafından yutulmaya başladığı günlerde, dere yatağına yuvarlanan evler gelmişti. "Tepe, herkesi sırtından atıverdi. Oysaki bizim uçurtma uçurduğumuz o tepe hiçbir çocuğu sırtından atmamıştı," dedi.

Aniden yorulduğunu hissetti yaşlı adam. Elindeki fırçayı bıraktı. Tutkalın ağzını kapadı. Malzemelerini yerlerine yerleştirdi. Kitabın üzerine incecik bir bez örttü ve ona iyi geceler diledi.

Beşinci Bölüm

GÖLLER VE DENİZLER

Ertesi gün erkenden kalktı Muhsin Dede. Aklı kitap-taydı.

Önce perdeleri açtı, günışığını odasının içine dol-durdu. Sonra usulca aşağı indi. Karşıdaki bakkaldan gazete ve ekmek aldı. Kendine güzel bir kahvaltı sof-rası kurdu. Kahvaltısını ederken gazeteyi açtı. Ha-berlerden biri dikkatini çekti, gözlüklerini burnunun ucuna indirip dikkatlice okudu.

Haberde, akarsuların üstüne yapılan hidroelekt-rik santrallerinin doğaya zarar verdiğinden söz edili-yordu. Doğayı korumak isteyen insanların bu konu-da farkındalık yaratmak için yaptığı çağrılar karşılık bulmuştu. Yöneticiler elektrik santralının ruhsatını iptal etme kararı almışlardı. Muhsin Dede'nin bu ha-

bere çok sevindiği, yüzüne bir ışıık gibi yayılan gülümsemesinden anlaşıyordu.

Kahvaltıdan sonra doğruca kitabın yanına gitti. Onu yeni bir gözle inceleyince, epey iyileşmiş olduğunu düşündü. Ne de olsa yarısından çoğunu tamir etmişti. Üstelik iyileştirdiği kitap ona tüm bilgisini ve görgüsünü de sunuyordu. Muhsin Dede ise bir insan için bundan daha büyük bir mutluluğun olamayacağını düşünüyordu.

Büyük bir heyecanla oturdu sandalyesine, yenden başladı tamire. Dağları, tepeleri, ovaları, akarsuları onarmıştı. Bu kez karşısına *Göller ve Denizler* bölümü çıktı. Denizciler gibi “Çimariva!” diyerek selamladı kitabın bu kısmını... Eline büyütecini aldı ve haritada görebildiği tüm gölleri tek tek saydı. “Eskiden ne kadar çok göl varmış böyle...” dedi.

Sonra bir soruyla daha karşılaştı:

“*Sevgi nedir, bilir misin?*”

Muhsin Dede sevginin ne olduğunu biliyordu. O, iyi olan her şeyi severdi. “Sevgiyi tanıyorum,” dedi. “Sevgi gözlerdedir, sestedir, davranıştıdır. Sevenin sesi yumuşak, gözleri buğulu, davranışı naziktir. Sevgi, bir çiçeği büyütür, bir çocuğu güldürür.”

Göllerin olduğu haritanın üzerinde parmağını dolaştırdı. Yer yer dökülmüş, çürümüş sayfanın bir

köşesinde şöyle yazıyordu:

“Doğa, insanın kalbini merhametle doldurur.”

Muhsin Dede’nin yüzüne bir memnuniyet ifadesi yayıldı. “Evet” dedi, “bu doğru!”

Sonra haritaya resmedilmiş bazı göllerin şimdilerde olmadığını fark etti.

“Şu göllerin pek çoğu kuruyup yok oldu. Hatta bazı göllerde gemi mezarlıkları bile var. Aral Gölü kurduktan sonra tüm gemiler karaya oturmuş. Sular çekilince gemiler pas tutmuş. Şimdi sarı bir çöle dönen göl yatağındaki gemilerin etrafında develerin otladığını geçen gün televizyonda gördüm,” dedi üzümlere. Oysaki haritaya resmedilmiş olan Aral Gölü kocaman bir denizi andırıyordu ve koyu mavi renkte çizilmişti. Bu, gölün epey derin olduğu anlamına geliyordu.

Büyüteci haritadaki denizlerin üzerinde gezdirdi. Çok sayıda gemi çizimi ve birkaç farklı bayrak gördü.

“Bir zamanlar yeryüzünde ne kadar az ülke varmış. Topraklar, denizler, hatta okyanuslar bile paylaşılmış,” dedi. Sonra gözü odanın bir köşesinde duran dünya küresine takıldı. Pek çok irili ufaklı ülke çiziliydi kürede. Sınırlar küçülmüş, ülkeler artmıştı. “Tarih boyunca insanlık sınırlar için savaştı. Herkes

kendi hükümlanlığını kabul ettirmek için şiddete başvurdu. Bu kadar kavgaya gerek var mıydı?" diye söylendi.

Savaşların yıktığı şehirleri, yaraladığı güzellikleri düşündü. Masadaki boya kutusunu açtı. Haritada renkleri solmuş, dökülmüş olan kısımların üzerini yavaş yavaş boyamaya başladı. Solmuş denizleri renklendirdi, yıpranmış okyanusları onardı. Birkaç sayfa sonra deniz ve kara canlılarını gösteren yeni haritalarla karşılaştı. Balıklar, mercanlar, sürüngengerler, kuşlar, dört ayaklılar, memeliler... Haritaların kat izlerine gelen kısımlardaki hayvan figürleri silikleşmiş, buruşmuş kısımlar ise neredeyse tamamen yıpranmıştı. Tamir etmeye çalıştı. Tamir ettikçe hayatında ilk kez gördüğü pek çok hayvanla karşılaştı. Tanımadığı bu hayvanları incelerken hüznüne daldı. "Öyle çok hayvanın nesli tükendi ki," diye söylendi neşesi azalmış sesiyle.

Haritanın sağ alt köşesinde incecik harflerle yazılmış bir yazı fark etti. Büyütecii üzerine götürüp okudu:

"Balıklar olmasa denizler, kuşlar olmasa gökyüzü neye yarar?"

Sayfayı usulca tutup çevirdi. Karşısına küllerinden doğmuş bir öykü daha çıkıverdi.

KÜKREYEN DALGA

Çok eski zamanlarda, yalnızca kuşların gidebildiği uzaklıkta ve yalnızca balıkların dalabildiği derinlikte bir diyar varmış. Orada fırtınalar çıkınca yer gök yarılır, fırtınalar dinince gökteki ışıklar açılmış. Oraya gidip de dönene hiç rastlanmamış. Buna rağmen tüm denizciler her şeyi göze alır, gemilerini kükreya dalgaların üzerine sürerlermiş. Cesaretiyle nam salmış korsanlar mürettebatına nutuk çeker, en korkak tayfanın bile içine cesaret tohumları serperlermiş.

Bu gözü peklığın nedeni sadece cesaret değilmiş tabii ki... O zamanlarda krallar limanlara gidip korsan uğurlama törenlerine katılır, kükreya dalgaların arasından geçip uzak diyarlara varabilenlere yaşam boyu kahramanlık unvanı ve büyük servetler vaat ederlermiş. Kralların iştah kabartan cömertliği karşısında korsanlar gemileriyle kükreya dalgaların içine dalıp, dünyanın öteki ucuna varmak için her şeyi göze alırlarmış. Krallar da kendi aralarında yarışır, "Öte Dünya'ya ilk benim denizcim ulaştı," demek için can atarlarmış! Kayalıklarla dolu, denizin öfkeyle çalkalandığı Öte Dünya denilen bu çukur aslında Afrika'nın gırtlığıymış.

Zaman içinde tüm kara parçalarında, okyanus kıyılarında üşüyen şehirlerde ve gemi iskeletleriyle dolu tersanelerde söylentiler yayılmaya başlamış: "Afrika, gırtlığına kılçık kaçınca, deniz öksürmeye başlıyormuş. İçi dışına çıkan dar boğaz, bir anda koca koca gemileri yutuyor, onları öte dünyaya götürüyormuş."

Söylentiler bu kadarla da kalmamış: "Oraya giden denizciler gökyüzünde uçan gemi hayaletlerini görünce çılgına dönüyor, efsunlanmış* ruhlar gibi gemi güvertesinde dalgalara teslim oluyormuş. Köpüren deniz de kükreyen dalgalarıyla onları alabora edip içine çekiveriyormuş."

Kulaktan kulağa yayılan bu söylentileri işiten bir korsan bu işe bir çözüm düşünmüş:

"Mademki uçan gemi hayaletleri herkesi efsunluyor, o zaman kimse hayaletlere bakmayacak!"

Bunun üzerine tüm mürettebata siyah göz bandı dikilmiş, gözlerinin üstüne sıkı sıkı tutturulmuş. Kolay lokma olmamak için de dünyanın en büyük yelkenli gemisini inşa etmeye karar vermişler. Uzun uğraşlar sonucunda Avrupa'daki tersanelerin birinde, yeryüzünün en büyük gemisi inşa edilmiş. Geminin kaptanı mürettebatına emir vermiş:

* Efsun: Büyü.

"Geminin içine ağır molozlar koyun! Aylarca yetecek erzak yükleyin!"

Kaptanın emirleri yerine getirilmiş. Büyük bir uğurlama töreniyle ayrılmışlar limandan. Günler geceler boyu ağır ağır ilerlemişler ıssız denizin üstünde. Rüzgârın içini doldurduğu yelkenler, yükte ağırlaşan gemiyi çekmekte zorlanıyormuş ama korsanlar sabırlıymış. Okyanusta ne bir adaya ne de başka bir gemiye rastlamadan ilerlemişler. Bu ilerleyiş Afrika gırtlığına gelene dek sürmüştü. Afrika gırtlığına geldikleri an, deniz hızla çalkalanmaya, öksürür gibi köpürmeye, dalgalanmaya başlamış. Gözcü korsan bağırmış:

"Yelkenleri indirin, yelkenleri indirin!"

Herkesi büyük bir telaş sarmış. Yelkenleri indirip sıkıca bağlamışlar. Gök gürüldüyor, yağmur düşüyor, rüzgâr savuruyormuş. Koca gemi, kayalıklarla dolu Afrika gırtlığında takılıp kalmış. Rüzgârın sürüklediği bulutların arasından ışıklar yükselmiş, denizin üstüne yıldırımlar düşmüştü.

Deniz öfkeden kudururken gözcü korsan, bulutların arasında ışıklar görmüş, "Uçan gemiiii, uçan gemiiii!" diye bağırmış bu kez! Kaptan da dahil olmak üzere tüm mürettebat gözlerine kara bantları çekmişler. Dev dalgaların arasında çırpınmak yerine

sakince durup beklemeye başlamışlar. Arada bir bir-birlerine sesleniyor, içlerinde bir eksik olup olmadığını anlamaya çalışıyorlarmış.

Gün olmuş gece olmuş. Gemi denizin üstünde öylece sürüklenmiş. Ne zaman ki sesler kesilmiş, işte o zaman gözlerindeki bantlardan birini kaldırmışlar. Afrika gırtlığında martılar uçuşuyor, güneş parlayan ışığını denizin üstüne düşürüyormuş.

"Heeeeeeey!" diye bağırılmışlar bir ağızdan. "Başardık, başardık!"

Kayalıkların yanı başında ağır ağır sallanan gemiyi açıklara sürüp, Afrika gırtlığından usul usul süzölmüşler. Öfkeye öfke ile karşılık vermek yerine, öfke karşısında susup bekleyerek; hırçın denizin içinde çırpınmak yerine, başa çıkılamayan dalganın akışına uyarak gırtlaktan geçmişler. Dünyanın öteki kıyılarını, ülkeleri, insanları, hayvanları işte böyle keşfetmişler.

İşte o gün bugündür korsanlar tek gözlerine siyah bant takarlar. Karanlıkta kör olan bir gözöyle, aydınlıkta kör olan öteki gözünü birlikte kullanabilmek için!

Öyküyü okuyunca korsanlara kanı kaynadı Muh-sin Dede'nin. "Biz korsanları hep kötü biliriz. Ancak

iyi korsan da yok mu sanki?” diye söylendi kendi kendine.

Kitabı biraz daha kurcaladı... Kirlenmiş denizleri temizledi, solmuş renkleri canlandırdı. Kitap iyileştikçe, dünyanın da iyileşeceğine inandı.

Altıncı bölüm
MADENLER VE MAĞARALAR

Birkaç yaprak çevirince önüne karanlık bir sayfa çıktı. Beyaz yazıları solgun, kirli bir sayfa... Puslu gökyüzünü kaplayan gri bulutlara benziyordu gördüğü manzara!

Yeryüzündeki mağaraları ve madenleri gösteriyordu kitabın bu bölümü. Bilinen irili ufaklı mağaralar, keşfedilmiş madenler...

Sayfanın kenarlarına çiçek resimleri çizilmişti ama pek çoğu solmuştu. Kara parçalarının üzerine altın resimleri çizilmiş, bazı insanların ellerinde kazmalarla toprağa vurduğu resmedilmişti. Sayfaların bazı yerleri yırtıktı, bazı yerleri de sararıp solmuştu.

Onarmaya başladı Muhsin Dede. Yırtıkları yapıştırdı, çöken dağılan kısımları birbirine kenetledi, düzleştirdi. Elindeki tüm malzemeleri kullanıyordu.

Boyalar, kancalar, mengeneler*, iğne iplik, yapıştırıcı, silgi... Dikişleri atmış, yarılmış ve çökmüştü sayfalar... Bir mağarayı andıran derinlikteydi sırt dikişlerinden boşalan kısımlar. O kısımları onarmak zordu. Kitap kurtları da boş durmamıştı, bazı yerlerini kemirmişlerdi sayfanın. Kâğıt âdeta erimişti. Çaresiz gözlerle baktı kitap tamircisi, önündeki harabeye.

Bu yara iyileşmez, iyi edeyim derken iyice dağılır, yarayı deşmeyelim, diye geçirdi aklından. Çökmüş kısımlardaki sağlam yerleri yokladı. Bir sedyeye yatırır gibi masaya yatırdığı sayfaların yaralarını usul usul sarmaya çalıştı. Tutkalı, yaraya merhem sürer gibi sürüyor; sayfaları, sargı beziyle sarar gibi incitmeden sarıyordu... Yapabildiği kadarıyla usul usul dikti, yapıştırdı. Epey zaman sonra kitabın sırtını birleştirmeyi başardı. Derin bir *oh* çekti.

Arka sayfayı çevirince bir özdeyişle karşılaştı:

"Güzel gören güzel söyler..."

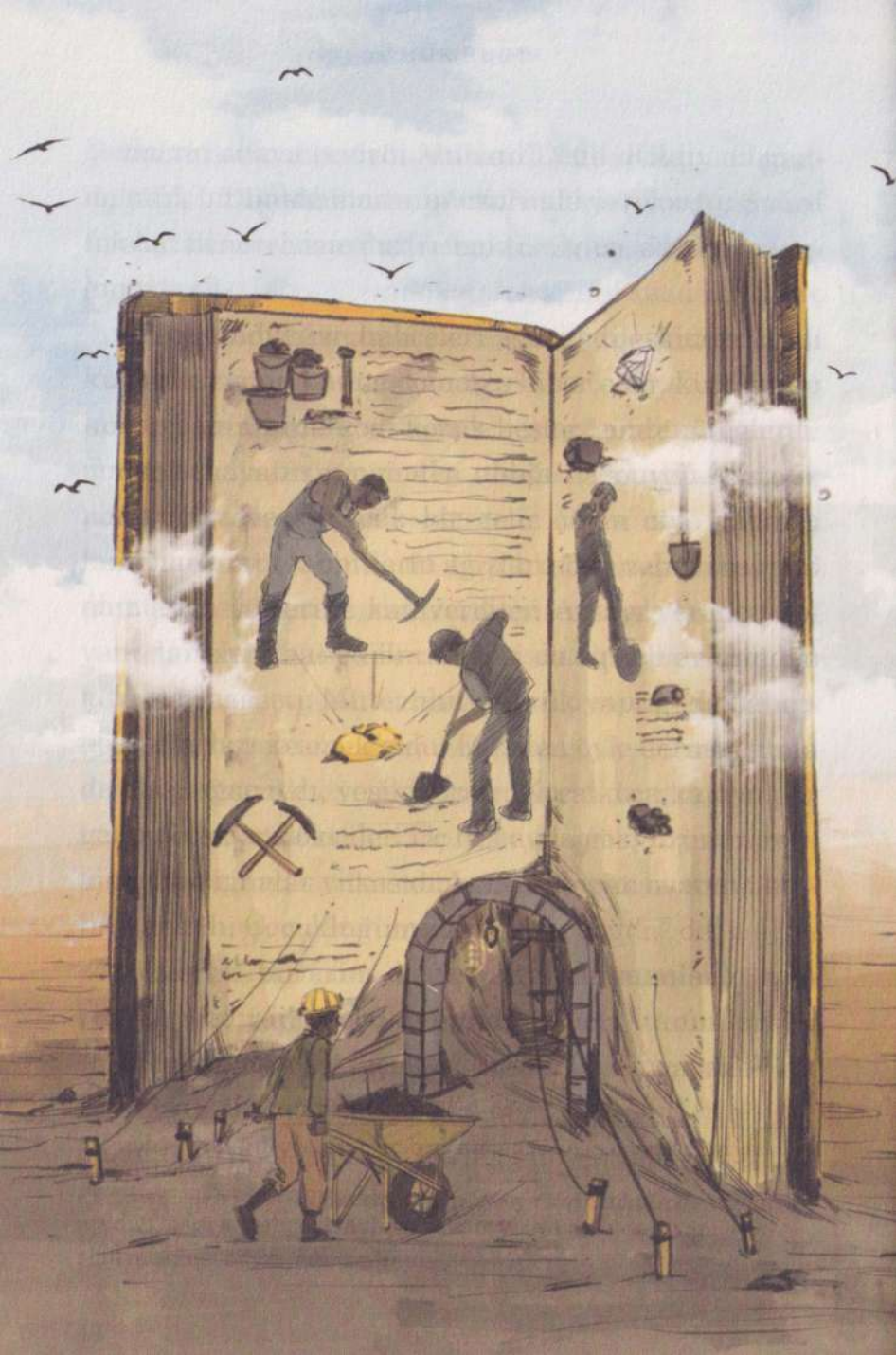
Muhsin Dede bu cümleyi okuyunca duraladı. "Geçen gün yoldan geçen insanları duydum. Birbirlerine küfrediyorlardı. Utandım. Sonra durup şöyle düşündüm: Yeryüzünde bu kadar güzel sözcük varken, insanlar neden en çirkinlerini kullanmayı seçerler?"

* Mengene: Onarma, işleme, düzeltme gibi işlemlerin uygulanacağı nesneyi sıkıştırıp tutturmaya yarayan alet.

dedi kendi kendine. Bir süre düşündü... Hiçbir cevap bulamayınca yeniden kitaba gömüldü.

Tamir ettikçe yeni yazılarla, resimlerle karşılaş-
yordu. Bu kez kitapta daha önceki sayfalarda görme-
diği bir tekniğe denk geldi. Sayfa içlerine cepler ya-
pılmıştı. Ceplerden birini açınca kare biçiminde kat-
lanmış upuzun bir sayfa gördü. Çektikçe sayfa uzu-
yordu. Âdeta bir madeni yeryüzüne çıkarır gibi tutup
çıkardığı sayfayı, dikkatle inceledi. “Bir öykü...” dedi.
“Yepyeni bir öykü...”

Kalp atışlarının hızlandığını hissetti. Heyecanla
okumaya başladı.

FISILDAYAN ELMAS

Yerin yedi kat altında ve zifiri karanlığın tam ortasında ısıt ısıt parlayan bir taş varmış. Eşi benzeri olmayan bu taş gece gündüz karanlığa fısıldarmış:

"Ört üstümü ey karanlık! Ben hep burada saklı kalayım. Eğer bulunursam dünya birbirine düşer."

Yerin kulağı vardır derler ya! Elmasın bu fısıltısı da duyulmuş bir gün. Kırbaç seslerinin insan sırtlarında yankılandığı zamanlarda beyaz derililer kömürü keşfetmiş. Bu kara kuru taş parçasının cayır cayır yandığını gördüklerinde gözleri fal taşı gibi açılmış. Trenleri ve gemileri kömürle çalıştırmayı keşfetmişler sonra. Daha fazla kömür bulmak için bir yol düşünüp, bu medeni araçlara zorla yükledikleri kara derilileri karanlık mağaralara sürmüşler peşi sıra. Ucu görünmez mağaralara giren kara derililer ellerinde kömürlerle çıkmışlar dışarı. Beyaz derililer ise kirli paslı dişleriyle keyifli keyifli sırtlıyor; daha fazla kömür için kırbaçlarını havaya kaldırıp kaldırıp indiriyorlarmış. Mağara duvarlarında yankılanan kirli kahkahalar, kara derililerin hüznle sarmalanmış çığlık seslerini bastırıyormuş.

Karanlığın içinde saklı elmas orada öylece dururken, bir gün bir kazmanın açtığı gedikten fırlamış

dışarı. Kömür karası bir el, onu tutup avcunun içine almış. İlk kez gördüğü bu parlak taş karşısında gözleri kamaşmış. İşte ilk elmas böyle bulunmuş. Yani insanın insana köleliğinin başladığı zaman...

Bulunan ilk elmas gün ışığına kavuşunca bin parça ışık saçmış etrafa! Gündüz gözüyle bile göz kamaştıran bu değerli taş, insanların arasını iyice açmış!

"Ver şunu bana!" demiş beyaz derili, çekip almış ısıt ısıt parlayan bu taşı! Beyazlar, bu büyüğü taşın sihirli olduğunu düşünmüşler ve siyahlara emirler yağdırmaya başlamışlar. "Haydi," demişler, "haydi aşağı!... Karanlıklara, dipsiz kuyulara inin! Bize daha çok elmas getirin!"

Canlarıyla tehdit edilen kara derililer gün ışığını arkalarında bırakıp mağaralara girmişler tek tek! Köstebekler gibi yeraltına inip umutsuz gözleriyle karanlığın içinde ışık arıyorlarmış. Bulamadıklarında dermansız dizleri titremeye başlıyor, korkulu gözlelerinden çığlıklar yükseliyor, yağlı kırbaçlar sırtlarını dağlamaya devam ediyormuş. Buldukları elmaslar ise beyaz derililere yetmiyormuş.

"Durun! Daha dün size avuç avuç elmas getirdik," dese kölelerden biri, sararmış dişleriyle bir kahkaha fırlatıyormuş beyaz derililer: "Ama bugün getiremediniz!"

Elmasın bin parçaya bölünen ışığı karanlık gölgeler

saçıyormuş etrafa.

Kara derililer ödüllendirilmeyi, en azından bir gece rahat bir uyku uyumayı umuyormuş ama nafile... Buldukça daha fazlasını istemiş beyazlar, bulamadıklarında daha çok eziyet etmişler! Ne de olsa hırs, bir hırsız gibi insan yüreğine girer, merhameti çalar, yerine öfkeyi bırakıp kaçarmış.

Kara derililer bunca çileye dayanamayınca yerin altına fısıldamışlar bir gün:

"Ey efendiler! Bu elmas sizi birbirinize düşürsün de rahat yüzü görmeyin..."

Söyledikleri gibi de olmuş!

Elmas yüzünden birbirine düşmüş beyazlar. Herkes ona sahip olmak için kavgaya tutuşmuş. Çağlar boyu süren savaşlar işte böyle başlamış. Kimi ordular kurup elmas yataklarıyla dolu topraklara saldırmış kimi köleleştirip can yakmış. Böyle yaptıklarında da ima kazandıklarını düşünmüşler. Oysaki birbirlerinin canını yaktıkça hep kaybetmişler.

Muhsin Dede okuduklarına inanamamıştı. "Birbirlerinin canını yaktıkça hep kaybetmişler," diye tekrarladı. "Evet," dedi ardından, "bu doğru. İnsanlar birbirlerinin canını yaktıkça bir taraf kazandığını düşünür ama aslında kaybeden, can yakandır."

Okuduğu öykünün altında bir de soru vardı:

“İnsan kimdir, tanır mısın?”

Bu soru Muhsin Dede’yi şaşırtmıştı. “İnsanları tanımak güçtür. Bazen kendimizi bile tanıyamayız,” dedi. Oysa Muhsin Dede görmüş geçirmiş biriydi. İnsanı tanıması gerekirdi. Bir süre düşündü... Sonra kararlı bir hâlde yanıtladı:

“İnsan vicdandır. Eğer bir yürekte vicdan varsa o insandır.”

Sonra madenler yüzünden başlayan savaşları, içi dışına çıkarılan kara parçalarını, denizleri, dağları, ovaları geçirdi zihninin derinliklerinden. Çok eskiden piknik yapmaya gittikleri bir mera* vardı. Sulu sulu çayırlarda alaca renkli inekler çıngıraklarını çala çala otlarken çocuklar da ip atlar, oyun oynardı. Çocukluğunun en güzel zamanlarıydı. Bahar güneşinin altında özgürce koşturmak, papatyalarla bezenmiş çayırlara uzanıp yuvarlanmak, çimen kokusu, gülümseyen gözler... Ne çok severdi orayı Muhsin Dede. Bu mera, köylerine pek uzak sayılmazdı. Zaten onlar da eski bir kamyonetin arkasına atlar, içi meyve ve sebze dolu sepetleri, kilimleri yanlarına alır, şarkı söyleye söyleye giderlerdi meraya. O günler gözlerinin önündeydi hâlâ... Annesi, babası, akra-

* Mera: Otlak, yeşillik alan.

baları, arkadaşları, komşuları... Nasıl da şenlikliydi.

Bu anları düşünürken hüzünle gülümsedi Muhsin Dede. Sonra kitabın kararıp küflenmiş sayfalarına bakarak, “Biliyor musun?” dedi. “Benim de çocukluğumu çaldılar.”

Odanın sessizliğinin içinde dolaşmaya başladı. Kitaplıktaki kitaplara, köşelerdeki saksılarda yapayalnız büyüyen çiçeklere, ışığı soluk lambaya, fokurdayan çaydanlığa, köşedeki minderde uyuklayan kediye baktı.

“Bizim kırlarında koşturduğumuz, doyasıya piknik yapıp oyun oynadığımız meraya bir gün iş makineleri girdi. Baştan başa sürdüler orayı. Koca arazinin içini dışına çıkardılar. Sonradan duyduk ki meğer meranın altı kireç taşı yatağıymış. Kamyonlar dolusu kireç taşıyı döke saça çıkarmaya başladılar oradan. Rüzgâr, kireçleri etraftaki tarlalara, ovalara saçınca her yeri beyaz bir örtü kapladı. Sonra bir baktık ki kireç, tarlalardaki ürünleri yakmış, ovalardaki çiçekler solmuş, ağaçların yaprakları dalında kurumuş, meyveleri olgunlaşmadan çürümüş.”

Artık açmayan çiçeklere, yeşermeyen çimenlere üzüldü Muhsin Dede. Vicdanı sızlıyordu.

“Yeryüzü kirlendi, gökyüzü kirlendi, şimdi de yeraltı kirleniyor. Madenler yüzünden oyulmadık top-

rak, deşilmedik dağ, parçalanmadık ülke kalmadı. İnsanlar, karıncalar gibi yerin altına girdi. Neden bize hiçbir şey yetmiyor?” diye söylendi.

Sorduğu sorunun yanıtının biraz önce okuduğu öyküde gizli olduğunu o an anladı. Sonra o yazıyı tekrar okudu: “*Ne de olsa hırs, bir hırsız gibi insan yüreğine girer, merhameti çalar yerine öfkeyi bırakıp kaçarmış.*”

Bu cümle onu epey düşündürmüştü.

“Hırs ve hırsız... Bu iki sözcük birbirine ne kadar benziyor böyle!” dedi ve ekledi: “O hâlde güzel kitap... Onaralım kendimizi, içimize hırs girmesin!”

Yedinci bölüm
ÜLKELER VE ŞEHİRLER

“Kendimi vazodaki kurumuş çiçekler gibi hissediyorum,” diye söylendi Muhsin Dede. Epey yorulmuştu. Daha önce hiçbir kitabı tamir ederken bu kadar zorlanmamıştı. Hâlsiz ve dağılmış sayfaları canlandırmak, onarmak meşakkatli* bir işti ama kitap iyileştikçe içindeki bilgiyi ve görüyü sunmaktan da geri durmamıştı. Çok eski çağlardan gelen anlatıları, öyküleri, resimleri, haritaları gördükçe büyülenmişti. İçten içe kitaba derin bir minnet duygusu beslemeye de başlamıştı. Kitabın tamiratını bitirmek üzereydi ama bitmesini de pek istemiyordu. Onunla anıları canlanıyor, dünyayı ve olayları yeniden yorumluyor, bilgi ve görgüsünün arttığını hissediyordu.

Kitabın arasında kurumuş bir yaprak buldu.

* Meşakkat: Zorluk, güçlük.

Kim bilir kaç yıllık bir hatıraydı bu. Sayfaya iyice yapışmıştı. Spatula* ile hafif hafif kazımaya başladı ama yaprak dağılıverdi. “Ah! Keşke hiç dokunmasaydım,” dedi üzülererek Muhsin Dede. Yaprak bir anda ufalanınca kitabın üzerinde küçük bir toz yığını oluştu. Küçük bir fırçayla yavaşça süpürdü tozları. Yaprığın izi sayfada kalmıştı. Küçük, oval bir yaprak izi... Yaprığın sayfaya yapıştığı yerde de küçücük bir yazı:

“Sevgi, kurumuş çiçeklere bile can verir.”

Gülümseyen gözlerle kitaba bakıp, “Yıllar sonra yeniden ortaya çıkmak güzel bir duygu olmalı,” dedi. “Bazen insanlar, bazı duyguların veya olayların karanlık kalacağını düşünür. Oysaki hiçbir şey gizli kalmaz. İşte senin içindekiler de açığa çıkıverdi güzel kitap.”

Yaprığın tozlarını dağıttıktan sonra kitaptaki haritalara resmedilmiş şehirleri inceledi.

“Biliyor musun? Şimdiki şehirler de tıpkı senin gibi darmadağın. Her yerde soğuk yüzlü binalar var. Ağaçları, hayvanları, hatta insanları bile görebilmek çok güç artık. Şehirler büyüdükçe insanlar küçüldü.”

Birkaç sayfa çevirdi. Şehir haritalarının arasında dolaştı. “Kalabalıkta insan görünmez, derler. Şehir-

* Spatula: Bir maddeyi kazımaya veya yaymaya yarayan küçük kürek.

ler kalabalıklaştıkça insana verilen değerin azalması belki de bundan. Kalabalıkların içinde görünmez hâle geldik. Herkes, bir karınca kulesinin içine girip çıkıyormuş gibi...”

Pencereye doğru baktı yine... Ötedeki dağın üzerine kurulan ve yüksek binalarıyla göğü delen o şehir! Tek bir ağaç bile görünmüyordu. Kabalık, soğuk bir beton yığınıydı görebildiği. “Anlattım ya...” dedi. “Benim çocukluğumda her yer yemyeşildi. İnsanlar birbirini tanır, selamlaşır, yardımlaşır, iyi günde de kötü günde de yan yana olurdu. Oysaki hızla büyüyen şehirler bizleri ayırdı.”

Sayfadaki haritadaki şehir adlarına baktı. Pek azı ona tanıdık geldi. Patara, Afrodisias, Hierapolis, Aspendos, Şam, Kudüs, Biblos, Luyang, Larnaka, Atina, Varanasi, Tuşpa, Assos, Belh ve daha pek çok şehir...

“Şimdilerde bu şehirlerden pek çoğu yok,” dedi Muhsin Dede. Büyütecî, sayfaya nakış gibi işlenmiş haritanın üzerinde dolaştırırken bir yazıyla daha karşılaştı:

“Birer birer terk ettiler en sevdiğim şehirleri...”

Sayfayı çevirince bir öyküyle daha karşılaştı.

KAYBOLAN ŞEHİR

Bir zamanlar şiir dilli insanların yaşadığı büyüğü bir şehir varmış. Alimleriyle zalimleri bir arada dolaşır, içinden atlı develi kervanlar gelir geçer, göğünde hâliler uçar, içinde ceylanlar gezermiş. Bütün dünyanın gözü üstündeymiş bu şehrin.

Ülkenin kralı bir gün adamlarına emir vermiş:

"Şehrimiz güzeldir ama geleni geçeni ağırlayıp gönülleri hoş edecek kadar büyük değildir. Şehir, dağları dereleri içine alacak kadar genişlesin!"

Bunun üzerine ülkenin tüm mimarlarına, sanatçılarına, taş ustalarına haber salınmış. Ülkede büyük bir inşaat başlamış. Herkes şehrin etrafındaki ağaçları kesiyor, dağları delip taş çıkarıyor, su kanalları açıyor. Ağaçlardan kereste yapmış, taşları kesip duvar örmüşler, suyla taşları birleştirerek harçları karışmışlar. Su azalınca ekinler sulanamamış, ağaçlar kesildiği için kuraklık başlamış, kuraklık olunca sert rüzgârlar esmiş. Şehrin etrafındaki dağlar taş için oyulmaya başlayınca şehir korumasız kalmış ve büyük kum fırtınaları başlamış. Şehre gelen kervanlar azalmış, ekenekler* boşalmış. Bir süre sonra da büyük bir kıtlık başlamış. Aç kalan halk birbirine düşmüş, büyük bir kavzaya tutuşmuş.

* Ekenek: Mezra, ekin ekilen alan.

Ülkenin âlimleri zalimlerle dolaşınca kralı uyaran bir kişi bile çıkmamış. Yapılanlara itiraz edecek olanlar da şehirden sürülmüş. Zalim mertebe almış, âlim susup kalmış. Sonra büyük bir istilâ olmuş. Düşmanlar ordularıyla şehre dalmış bir gün! Taş taş üstünde kalmamış, büyük emeklerle yapılan, dağa dereye doğru genişleyen şehir, yerle bir oluvermiş. Şehrin üstünde halılar uçmaz, içinden kervanlar geçmez olmuş. Kimsecikler kalmayınca, boş sokaklarında tozların uçuştuğu, bahçelerinde yabani otların büyüdüğü bir yere dönüşüvermiş. Rüzgârlar kumu toprağı şehrin üstüne örtmüştü; toz toprak birikmiş, şehir toprağın altına girmiş. Ve sonunda kayboluvermiş...

Gözlüklerinin arkasındaki gözleri irileşen Muhsin Dede okuduklarına inanamıyordu. “İnsan dönüp dolaşıp aynı yere geliyor,” dedi. “Ağaçsız kalınca, dağları oyunca, dereleri kurutunca yaşamak imkânsızdır.”

Çocukluğunun yeşili bol, ağaçlı, sulak arazilerini, hayvanların mutlu koşturmalarını, kuşların keyifle ötüşünü düşündü yine... Ve şehirde serçeleri bile göremediğini fark etti birden.

Dışarıda güneş, büyük şehrin arkasındaki apartmanların arasına girip usulca gözden kayboldu. Bir gün daha bitiyordu.

“Az kaldı,” dedi, “seni tamamen iyileştirmeden uyumayacağım bu gece!”

Kitabı tamamlamasına çok az kalmıştı ki şehir haritasının olduğu sayfanın arkasında bir soruyla daha karşılaştı:

“Ey güzel çocuk! Yetinmeyi bilir misin?”

Muhsin Dede yorgun gözlerini dükkânının içinde dolaştırdı. Sade ve sevimli mobilyalarla, kitaplarla dolu bu sıcacık mekâna baktı bir süre.

“Sanırım biliyorum,” dedi gülümseyerek. “Daha büyük bir dükkân hayal etmedim. Daha büyük bir ev, araba, daha pahalı eşyalar veya daha çok para da istemedim. Sadece mutlu olmak istedim ben. Ve mutluluğu kitaplarda buldum.”

Ağır adımlarla yürüyüp lambayı açtı. Köşedeki abajuru da... Dükkânın içini iyice huzur kapladı. Masanın başına geçip kitabın kalan sayfalarını düzleştirdi, sildi, dikti, yapıştırdı. Saatler sonra yoğun emekler verdiği kitabın tamiratını bitirmeyi başardı. Dağılan sayfaları toparlamış, silinen resimleri ve yazıları düzeltmiş, yırtılan kısımları yapıştırmıştı. Üstelik kitabı iyileştirirken ondan çok şey öğrenmişti. Dağları denizleri, ovaları çayırları, şehirleri tepeleri yeniden yaşamış, bazen hüznülenmiş bazen mutlu olmuştu. Kitabı derleyip toparlarken dünyanın hâlini

düşünmüş, tıpkı kitabın iyileşmesi gibi dünyanın da iyileşmesini dilemişti.

“İşte böyle sevgili kitap... İnsanların ağaçlara, hayvanlara borcunun olduğunu bir kez daha hatırlattın bana. Sana ne kadar teşekkür etsem az!” dedi ve ekledi:

“Dünyayı da iyileştirebiliriz. Eğer fark edersek...”

Kitabın son sayfasına geldiğinde Ahlatlı Belturan hakkında küçük bir yazıyla karşılaştı:

“Ben Ahlatlı Belturan. Bu kitabı 1934 senesinde tamamladım. Doksanıma merdiven dayadım. Bir asra yaklaşan hayatımda gezdim, gördüm, yaşadım. Bu hayatta en çok akan bir suyu okşamaktan, bir çiçeği koklamaktan, bir ağaca sarılmaktan tat aldım. Ey güzel çocuk! Sen hiç ağaçlara sarıldın mı? Bir çiçeği kokladın mı? Bir suyu okşadın mı?”

Muhsin Dede gülümseyerek başını salladı. İçini minnet duygusu kaplamıştı.

Son sayfayı da yapıştırıp, kitabın ahşap kaplamasını sayfaların etrafına usulca geçirdi. Kapağını birkaç kez açıp kapadı. Yüreğine sığmayan bir sevinç hissiyle doldu. Onu tamir etmeyi başarmıştı.

Kitabın son sayfadaki yazı şöyle diyordu:

“Nefes alıyorum ve biliyorum ki yaşadığım her gün bir armağan...”

Bu sözü okuyunca derince nefes aldı Muhsin Dede. Gülümsedi.

Hayatının ona bir armağan olduğunu söyleyen bu kitabı iki kolunun arasına aldı, kalbine doğru götürdü ve kucakladı.

Ömür Kurt'un Yayınevimizdeki Kitapları

KARACA ve SINIRLI ORMAN

KARACA ve YÜRÜYEN KÖŞK

KARACA ve MUCİZELER KÖYÜ

Notlar

Ömür Kurt

1982 yılında, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlandığı gün, Samsun'da doğdu. İlkokulun bir bölümünü Samsun'un Lâdik ilçesinde, kalan kısmını da Yalova'nın Çınarcık ilçesinde okudu. Üniversiteyi ise Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo-Televizyon ve Sinema Bölümü'nde tamamladı. Bahçeşehir Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. 2010 yılında Hürriyet Gazetesi'nde çalışmaya başladı ve çocuk ve gençlere yönelik yayınlarda görev aldı. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu* adlı eseri, Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı tarafından 2017 yılının çocuk romanı ödülüne layık görüldü. Doğan Egmont Yayınları'ndan çıkan diğer kitapları şunlardır: *Karaca ve Sihirli Orman*, *Karaca ve Yürüyen Köşk*, *Karaca ve Mucizeler Köyü*, *Gri Taçlı Turna Kuşu*, *Hayal Defterim*.

Instagram: @omur_kurt

Ahmet Uzun

Kütahya Dumlupınar Üniversitesinde Çizgi Film-Animasyon Bölümünü bitirdi ve ardından aynı bölümde yüksek lisans yaptı. TRT Haber ve TRT World Kanalları'nda storyboard artist olarak çalıştı. Daha sonra işinden istifa edip illüstrasyona yöneldi. Uzun metraj bir film projesi batırdı. Görsel yönetmenlik yapmaya başladı, dergi illüstrasyonları ve kitap kapakları, aynı zamanda animasyon yönetmenliği yapıyor. 100'den fazla kitap kapağı ve 20'nin üzerinde çocuk kitabı resimledi. *Gece Parlayan* isimli çocuk kitabıyla Tudem Edebiyat Ödülleri'nde 3.lük ödülü aldı. Ratem Kısa Film Yarışması'nda 2.lik ve İtalyan Kültür Derneğinin özel ödülü olan Gio Ödülleri'nde illüstrasyon başarı ödülü aldı. Exxen, BluTv ve TRT gibi kanallara kısa animasyon belgeleri hazırladı. Ankara'daki atölyesinde üretmeye devam ediyor.

